

Arbeid og videreutdanning innenfor psykisk helsevern blant nyutdannede

Clara Åse Arnesen

© NIFU STEP Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Rapport 11/2007
ISBN 82-7218-523-7
ISSN 1504-1824

For en presentasjon av NIFU STEPs øvrige publikasjoner, se www.nifustep.no

Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Studies in Innovation, Research and Education
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo
Tlf. +47 22 59 51 00 • www.nifustep.no

Forord

Et viktig formål med denne rapporten er å kartlegge i hvilken grad relativt nyutdannede leger, psykologer, sykepleiere, sosionomer, barnevernspedagoger, vernepleiere og fysioterapeuter begynner å arbeide innenfor psykisk helsevern. Andre viktige formål med rapporten er å studere i hvilken utstrekning personer fra de ulike utdanningsgruppene som rekrutteres inn i sektoren blir værende der og i hvilken grad de tar videreutdanning som kvalifiserer for arbeid innenfor psykisk helsevern.

Dette er en sluttrapport fra prosjektet ”Arbeid og kompetanseutvikling blant nyutdannede med helse- og sosialfagutdanning” som er finansiert av Norges forskningsråd. Rapporten er skrevet av forsker Clara Åse Arnesen.

Oslo, mars 2007

Petter Aasen
Direktør

Aris Kaloudis
Forskningsleder

Innhold

1	Sammendrag	5
2	Innledning	9
3	Data og metode	10
	3.1 Registerdata	10
	3.2 Spørreskjemadata	11
4	Arbeid innenfor psykisk helsevern	13
	4.1 Leger.....	16
	4.1.1 Sysselsatte innenfor psykisk helsevern.....	17
	4.1.2 Avgang fra psykisk helsevern.....	19
	4.1.3 Tilfredshet med arbeid og utdanning.....	20
	4.2 Psykologer.....	20
	4.2.1 Sysselsatte innenfor psykisk helsevern.....	21
	4.2.2 Avgang fra psykisk helsevern.....	24
	4.2.3 Tilfredshet med arbeid og utdanning.....	26
	4.3 Høgskoleutdannede	27
	4.3.1 Sysselsatte innenfor psykisk helsevern.....	28
	4.3.2 Avgang fra psykisk helsevern.....	32
	4.3.3 Tilfredshet med arbeid og utdanning.....	35
5	Videreutdanning i psykisk helsearbeid	36
	5.1 Videreutdanning blant høgskolekandidater i helse- og sosialfag.....	36
	5.2 Videreutdanning og arbeid innenfor psykisk helsevern.....	38
	5.3 Videreutdanning blant leger.....	41
	Referanser	42
	Vedleggstabeller og figurer.....	43

1 Sammendrag

I St meld nr 25 1996-97 s. 132 pekes det på tre forhold som har betydning for at Opptrappingsplanens målsettinger om ca. 375 flere leger, ca. 940 flere psykologer og ca. 4 360 flere høgskoleutdannede helse- og sosialpersonell (jf. St prp. nr 63 (1997-98)) i løpet av planperioden 1999-2006 skal oppfylles. Det er kapasitet i grunnutdanningene, hvor stor andel av de med en bestemt utdanning som velger å jobbe innenfor psykisk helsevern utgjør, og kapasitet i videreutdanningene innenfor psykisk helsearbeid. Prosjektet "Arbeid og kompetanseutvikling blant nyutdannede med helse- og sosialfagutdanning" har som hovedfokus i hvilken grad relativt *nyutdannede* leger, psykologer, sykepleiere, sosionomer, barnevernspedagoger, vernepleiere, ergoterapeuter og fysioterapeuter begynner å jobbe innenfor psykisk helsevern. Tre hovedproblemstillinger drøftes:

- 1) hvor stor andel av de enkelte utdanningsgruppene som rekrutteres inn i ulike deler av psykisk helsevern i ulike deler av landet
- 2) i hvilken grad personer fra de ulike utdanningsgruppene som rekrutteres til psykisk helsevern, blir værende der.
- 3) i hvilken grad relativt nyutdannede kandidater tar videreutdanning som kvalifiserer for arbeid innenfor psykisk helsevern

Problemstillingene er delvis belyst tidligere ved hjelp av spørreskjemadata og er rapportert i Arnesen (2005). I denne rapporten, som er sluttrapport fra prosjektet, presenteres analyser av registerdata for perioden 1998-2004 som suppleres med resultater fra spørreskjemaundersøkelsene på områder hvor vi ikke har registerdata. Dermed gir rapporten et sammendrag av prosjektets hovedresultater. Siden registerdataene gjelder perioden 1998-2004, gir de i større grad enn de mer sporadiske spørreskjemaundersøkelsene mulighet for direkte å studere effekten av Opptrappingsplanen. Registerdataene gir dessuten et mer pålitelig og fullstendig bilde av utviklingen i de objektive indikatorene som sysselsetting, arbeid innenfor psykisk helsevern, regional tilpasning og videreutdanning enn spørreskjemadataene. Derfor vil hovedvekten i denne sluttrapporten være resultater fra analyser av registerdataene. Når det gjelder de mer subjektive indikatorene som tilfredshet med arbeid og utdanning, har vi imidlertid basert oss på spørreskjemadata. Av datamessige årsaker har vi måttet begrense analysen til spesialisthelsetjenesten.

1) Rekruttering til psykisk helsevern

At nyutdannede kandidater satser på en karriere innenfor psykisk helsevern er ansett som viktig for å kunne oppfylle Opptrappingsplanens målsettinger. Fra myndighetenes side har man bevisst økt kapasiteten i viktige helse- og sosialutdanninger for å kunne møte det økte behovet som implementering av Opptrappingsplanen innebærer. Våre data tyder så langt på at dette har vært en klok strategi selv om dataene ikke gir grunnlag for å anslå eksakt hvor viktig økt rekruttering av nyutdannede har vært for økningen i fagpersonell innenfor

psykisk helsevern totalt sett. De økte kandidattallene i perioden 1998-2004 har i alle fall ført til at flere nyutdannede (både absolutt og relativt) har begynt å arbeide innenfor psykisk helsevern i slutten av perioden enn ved begynnelsen. I 2004 er det 214 flere nyutdannede sysselsatt innenfor psykisk helsevern (dvs. spesialisthelsetjenesten) enn i 1998 fordelt på 13 flere leger, 85 flere psykologer og 116 flere høgskoleutdannede i helse- og sosialfag. Det må her presiseres at utenlandskandidater er kommet i tallene i løpet av perioden vi studerer slik at den reelle økningen sannsynligvis vil være litt lavere. Tallet på utenlandskandidater var imidlertid relativt lavt i 2004. Alle høgskolegruppene med unntak av ergoterapeutene hadde en økning i antall kandidater innenfor psykisk helsevern. Sett i forhold til Opptrappingsplanens målsetting om 756 flere psykologårsverk i spesialisthelsetjenesten i perioden 1999-2006, må økningen på 85 nyutdannede psykologer i 2004 sammenlignet med 1998 anses som betydelig. Økningen i det totale antallet kandidater innenfor psykisk helsevern på 214 fra 1998 til 2004, innebærer også en økning i andelen nyutdannede kandidater innenfor sektoren. Den sterkeste økningen i antall nyutdannede innenfor psykisk helsevern var i begynnelsen av perioden.

Gjennomgangen viser også at spesielt voksenpsykiatrien har hatt en sterk økning i antall nyutdannede kandidater. Dette gjelder for alle de aktuelle utdanningsgruppene. I alt begynte 175 flere nyutdannede i voksenpsykiatrien i 2004 sammenlignet med 1998 fordelt på 13 leger, 58 psykologer og 104 høgskoleutdannede. Både blant psykologer og høgskolekandidater (totalt) har det også vært en økning i antall nyutdannede innenfor barne- og ungdomspsykiatri, men økningen har ikke vært like sterk som i voksenpsykiatrien (økning på 36 personer fra 1998 til 2006). For alle utdanningsgruppene var andelen sysselsatte i voksenpsykiatrien litt høyere og andelen i barne- og ungdomspsykiatri litt lavere for 2004-kullet enn for 1998-kullet.

Rekrutteringen av nyutdannede til psykisk helsevern i de ulike helseregionene varierer en del mellom de ulike utdanningsgruppene. Blant legene ble helseregionene Øst, Sør og Vest styrket med flere nyutdannede i løpet av perioden mens helseregionene Midt-Norge og Nord opplevde en stagnasjon eller tilbakegang. Alle helseregionene fikk styrket sin sysselsetting av nyutdannede psykologer, men veksten var særlig sterk innenfor helseregion Sør, mens helseregion Nord har hatt en litt svakere vekst. Når det gjelder høgskolekandidatene, har det vært en kraftig vekst i antall nyutdannede i helseregionene Øst og Vest mens det har vært stagnasjon i helseregionene Sør og Nord. Helseregion Nord synes således å ha en svakere utvikling i rekrutteringen av nyutdannede sammenlignet med de andre helseregionene for samtlige av de personellgruppene vi har studert, mens helseregionene Øst og Vest har hatt den sterkeste utviklingen når vi ser personellgruppene under ett.

2) Stabilitet i arbeid innenfor psykisk helsevern

For at psykisk helsevern skal få det løftet man ønsker, er det viktig at den arbeidskraften som rekrutteres inn i sektoren ikke forsvinner igjen etter kort tid. Våre data viser at det er en del mobilitet ut og inn av sektoren de første årene av yrkeskarrieren for alle

utdanningsgruppene. Dette er imidlertid normalt, det er ofte stor mobilitet i begynnelsen av yrkeskarrieren. Analyser viser at det ikke har skjedd vesentlige endringer i sannsynligheten for å bli værende i jobben innenfor psykisk helsevern i løpet av den korte perioden vi har kunnet følge kandidatene. Sannsynligheten for fortsatt å være innenfor psykisk helsevern etter 3 år er beregnet til å ligge mellom 0,45 og 0,7 med høyest sannsynlighet for psykologer og lavest for barnevernspedagoger og sosionomer.

Hvor lenge en person blir værende i en jobb kan påvirkes av flere forhold, blant annet hvorvidt han/hun trives i jobben og føler seg faglig forberedt til arbeidsoppgavene. CHEERS-undersøkelsen og en undersøkelse av kandidater uteksaminert i 1997, 1998 og 1999 som ble gjennomført i 2002, tyder på at kandidater som arbeider innenfor psykisk helsevern ikke skiller seg negativt ut på indikatorer for tilfredshet med arbeid og utdanning sett i forhold til arbeidsoppgaver med et unntak for legene. Blant legene som arbeidet innenfor psykisk helsevern var ikke tilfredsheten med utdanningen i forhold til arbeidsoppgaver like stor. Bare 27 prosent av legene som arbeidet innenfor psykisk helsevern mente at utdanningen i meget stor grad eller i stor grad hadde vært nyttig for å forberede til arbeidsoppgavene, mens det gjaldt 82 prosent av de som jobbet innenfor andre næringer. Denne forskjellen var også statistisk signifikant. Svarene tyder på at relativt nyutdannede leger føler at de har en svak faglig ballast i forhold til arbeid innenfor psykisk helsevern. Dette kan ha negativ innvirkning på legenes stabilitet innenfor psykisk helsevern. Kandidatundersøkelsen viser i likhet med CHEERS-undersøkelsen stor tilfredshet med utdanning sett i forhold til arbeidsoppgaver blant psykologer innenfor psykisk helsevern. Hele 84 prosent av de nyutdannede i perioden 1995-2001 som arbeidet innenfor psykisk helsevern et halvt år etter eksamen, mente at innholdet i utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene (Arnesen 2005). De tilsvarende tallene for de som arbeidet innenfor andre næringer var 55 prosent. Disse forskjellene var også statistisk signifikante. Dette tyder på at psykologene som arbeidet innenfor psykisk helsevern var fornøyde og godt faglig forberedt.

3) Videreutdanning i psykisk helsearbeid blant høgskoleutdannede

Videreutdanning innenfor psykisk helsevern for helse- og sosialpersonell har vært et av satsingsområdene i forbindelse med Opptrappingsplanen. Ved å videreutdanne kandidater med en helse- og sosialfaglig utdanning innenfor psykisk helsevern ønsker man å heve den faglige kompetansen i sektoren. Dataene gir dessverre bare mulighet for å studere videreutdanning blant de høgskoleutdannede. I analysen fokuseres det på videreutdanning med direkte relevans for psykisk helsevern. Dette er psykiatrisk sykepleie og videreutdanning for helse- og sosialpersonell i psykisk helsearbeid. I alt 796 (2,1 prosent) av høgskolekandidatene som hadde avsluttet sin utdanning i løpet av perioden 1998-2004 hadde fullført, 450 var i gang og 126 hadde avbrutt en slik videreutdanning i løpet av perioden etter endt utdanning. I det eldste kandidatkullet, dvs. de som ble utdannet i 1998, hadde 255 eller 5,3 prosent påbegynt og fullført, 1,1 prosent var i gang mens 0,9 prosent hadde avbrutt en slik utdanning. Naturlig nok avtok andelen som har fullført videreutdanningen jo yngre kullene er.

Kanskje noe overraskende fant vi at kun halvparten av de som hadde fullført en videreutdanning i psykisk helsearbeid hadde jobb innenfor psykisk helsevern høsten 2004. Her må vi imidlertid huske at vi kun betrakter spesialisthelsetjenesten og at utdanningen likevel kan komme til nytte i andre deler av helse- eller sosialsektoren.

Antallet høgskolekandidater med videreutdanning i psykisk helsearbeid var ikke uventet høyest innenfor institusjoner for voksenpsykiatri. I alt 341 personer eller 17 prosent av kandidatene som arbeidet innenfor voksenpsykiatriske institusjoner høsten 2004, hadde fullført en videreutdanning. Imidlertid var det ikke denne sektoren som hadde den høyeste andelen videreutdannede. Det var voksenpsykiatriske poliklinikker hvor 28 prosent hadde videreutdanning i psykisk helsearbeid, men det dreide seg bare om 28 personer. Helseregion Sør og Nord hadde i forhold til antall sysselsatte i psykisk helsevern de høyeste andelene som hadde fullført eller påbegynt videreutdanning innenfor psykisk helsevern mens helseregion Vest kom dårligst ut.

2 Innledning

I St meld nr 25 1996-97 s. 132 pekes det på tre forhold som har betydning for at Opptrappingsplanens målsettinger om ca. 375 flere leger, ca. 940 flere psykologer og ca. 4 360 flere høgskoleutdannede helse- og sosialpersonell (jf. St prp. nr 63 (1997-98)) i løpet av planperioden 1999-2006 skal oppfylles. Det er kapasitet i grunnutdanningene, hvor stor andel av de med en bestemt utdanning som velger å jobbe innenfor psykisk helsevern utgjør, og kapasitet i videreutdanningene innenfor psykisk helsearbeid. I prosjektet "Arbeid og kompetanseutvikling blant nyutdannede med helse- og sosialfagutdanning" fokuseres det på i hvilken grad relativt *nyutdannede* kandidater fra de over nevnte utdanningene velger å jobbe innenfor psykisk helsevern og hvorvidt de som rekrutteres til sektoren blir værende der. Videre fokuseres det på hvorvidt kandidatene engasjerer seg i videreutdanning som spesielt kvalifiserer for arbeid innenfor psykisk helsevern. Problemstillingene er tidligere belyst ved hjelp av spørreskjemadata og er rapportert i Arnesen (2005). Analysene der gir en relativ grov beskrivelse av rekrutteringen til sektoren siden vi har måttet basere oss på observasjoner fra enkeltår med et begrenset antall observasjoner.

I denne rapporten presenterer vi analyser av registerdataene og supplerer disse med de viktigste resultatene fra spørreskjemaundersøkelsene. Dermed kan vi gi et mer fullstendig bilde av rekrutteringen av relativt nyutdannede med helse- og sosialfaglig utdanning til psykisk helsevern. Siden registerdataene gjelder perioden 1998-2004, kan vi i større grad direkte studere effekten av Opptrappingsplanen enn det de mer sporadiske spørreskjemaundersøkelsene ga mulighet for. I rapporten blir det lagt vekt på følgende punkter:

1. studere andelen av de enkelte utdanningsgruppene som rekrutteres inn i ulike deler av psykisk helsevern i ulike deler av landet
2. se i hvilken grad personer fra de ulike utdanningsgruppene som rekrutteres inn i sektoren, blir værende der.
3. kartlegge i hvilken grad relativt nyutdannede kandidater tar videreutdanning som kvalifiserer for arbeid innenfor psykisk helsevern

De gruppene som studeres er leger, psykologer, sykepleiere, sosionomer, barnevernspedagoger, vernepleiere, ergoterapeuter og fysioterapeuter.

3 Data og metode

Dataene som benyttes er delvis spørreskjemadata fra NIFU STEP sine kandidatundersøkelser og delvis registerdata fra SSB. Hovedvekten i denne sluttrapporten vil imidlertid være analyse av registerdataene. Grunnen til dette er at registerdataene gir et mer pålitelig og fullstendig bilde av utviklingen i de objektive indikatorene som sysselsetting, arbeid innenfor psykisk helsevern, regional tilpasning og videreutdanning enn det de mer sporadiske spørreskjemadataene gir. Registerdataene omfatter leger, psykologer og høyskoleutdannede kandidater som ble utdannet i perioden 1998-2004. I den grad mer subjektive indikatorer som tilfredshet med utdanning o.l. er nevnt, så er disse basert på spørreskjemadata.

3.1 Registerdata

Opplysningene er hentet fra System for persondata (SFP) som inneholder opplysninger fra en rekke administrative registre og omfatter perioden 1998-2004. Dette betyr at vi har data fra før Opptappingsplanen ble iverksatt og fem år utover i opptappingsperioden. Arbeidsmarkedsopplysningene er i hovedsak hentet fra Arbeidstaker/arbeidsgiverregisteret og arbeidssøkerregisteret (SOFA-registeret). Utdanningsopplysningene er hentet fra SSBs utdanningsregister. Populasjonen består av personer som avsluttet grunntid utdanning som lege, psykolog, sosionom, barnevernspedagog, vernepleier, sykepleier eller fysioterapeut i perioden oktober 1997 til september 2004.¹ Filen vi mottok besto i utgangspunktet av 45125 personer, men viste seg å inneholde over 500 dubletter. Dublettene gjaldt i stor grad personer som sto registrert med samme utdanning to ganger, men med forskjellig uteksamineringstidspunkt. De fleste dublettene ble fjernet og vi valgte konsekvent første uteksamineringstidspunkt som gjeldende hvis ikke andre opplysninger på filen pekte mot at siste uteksamineringstidspunkt var mest sannsynlig. I alt 12 personer hadde fullført en annen helse- og sosialfagutdanning som tilhører våre kjerneutdanninger (for eksempel både sykepleier og fysioterapeut) og vil derved inngå i to forskjellige kandidatkull. Etter at det ønskede antall dubletter ble fjernet, sto vi igjen med 44612 personer. I alt 42781 av kandidatene ble uteksaminert ved et lærested i Norge. Kandidater som avsluttet en av de aktuelle utdanningene ved et lærested i utlandet og som var registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell, er med fra 2001. Dette gjelder til sammen 1 831 personer hvorav i overkant av 1/3 var sykepleiere og ca. 1/3 var fysioterapeuter. Antallet utenlandskandidater har gått jevnt nedover fra i underkant av 700 i 2001 til i underkant av 300 i 2004. Vi har opplysninger om kandidatenes tilknytning til arbeidsmarkedet i november hvert av de etterfølgende årene fram til 2004. Vi har også opplysninger om

---

¹ Når vi seinere omtaler kull, følger vi det akademiske år. De som ble uteksaminert i perioden 1. oktober 1997 til 30. september 1998 omtales som 1998-kullet mens de som ble uteksaminert i perioden 1. oktober 1998 til 30. september 1999 omtales som 1999-kullet osv.

videreutdanning hvert av de etterfølgende årene fram til 2004. Dette betyr at 1998-kullet er fulgt i ca. 6 år mens 2004-kullet er fulgt i noen måneder.

Et problem med registerdataene er at kortvarige og midlertidige jobber har en tendens til å være underrapportert i registeret. Registeret er heller ikke alltid oppdatert når det gjelder nylig etablerte arbeidsforhold. Dette kan gi noe for lave sysselsettingstall for de helt nyutdannede, og vi kan dermed stå i fare for å overvurdere veksten i sysselsetting utover i yrkeskarrieren. Vi antar imidlertid denne svakheten ved registrene har vært konstant i den perioden vi betrakter. En kopling mellom kandidatundersøkelsen 2000 og registerdata basert på de samme registrene som nyttes i denne rapporten, viste at noe færre var registrert som sysselsatt i registeret enn som oppga å være sysselsatte i kandidatundersøkelsen et halvt år etter eksamen (Try 2003). Et halvt år etter eksamen var sysselsettingsandelen i registerstatistikken ca. 8 prosentpoeng lavere enn i kandidatundersøkelsen. Siden vi ser på hele årskull, vil det for en del av kandidatene ha gått mer enn et halvt år siden de avsluttet eksamen og sannsynligheten for registeropplysningene er korrekte vil øke. Det er derfor grunn til å tro at ”feilen” i våre data vil være av mindre omfang enn de 8 prosentpoengene.

3.2 Spørreskjemadata

NIFU STEPs kandidatundersøkelser av arbeidsmarkedssituasjonen for nyutdannede kandidater fra universiteter og høyskoler har blitt gjennomført siden 1972. Undersøkelsene omfatter vårkullene de enkelte årene og kartlegger arbeidsmarkedssituasjonen og videre utdanning blant nyutdannede personer ca. et halvt år etter eksamen. Undersøkelsen gjennomføres minst hvert annet år (noen ganger hvert år) og omfatter høyere grads kandidater (dvs. personer med mer enn 4 års høyere utdanning), og som regel også enkelte høgskoleutdanninger. I denne rapporten refereres analyser som er basert på data fra kandidatundersøkelsene i perioden 1995-2001. Dette betyr at vi har opplysninger om situasjonen et halvt år etter eksamen for psykologer (alle aktuelle år, dvs. 1995, 1996, 1997, 1999, 2000 og 2001), sykepleiere (1995 og 2000), sosionomer, barnevernpedagoger og vernepleiere (2001). Legene er ikke med i disse undersøkelsene på grunn av turnustjeneste umiddelbart etter fullført utdanning. Svarprosenten ved undersøkelsen varierer mellom 63 og 80.

I tillegg vil vi benytte data fra to andre oppfølgingsundersøkelser av kandidater fra universiteter og høyskoler som er gjennomført i regi av NIFU STEP. Den ene undersøkelsen, også kalt CHEERS-undersøkelsen, ble gjennomført høsten 1998/vinteren 1999 og omfatter kandidater som ble uteksaminert i 1994/95. Kandidatene i undersøkelsen ble bl.a. bedt om å gjøre rede for ulike sider ved sin tilknytning til arbeidsmarkedet i perioden etter avsluttet utdanning og forekomsten av etter/videreutdanning. Undersøkelsen omfattet en rekke kandidatgrupper, herunder et utvalg leger, psykologer, sykepleiere, vernepleiere, barnevernspedagoger og sosionomer som ble uteksaminert i skoleåret 1994/95. Svarprosenten ved undersøkelsen var rundt 50. Undersøkelsen omfattet bare et

utvalg av de aktuelle utdanningsgruppene slik at tallet på observasjoner er lite. Det knytter seg derfor en del usikkerhet til resultatene fra denne undersøkelsen og man må være forsiktige i tolkningen av resultatene.

Den siste undersøkelsen er en undersøkelse av kandidater (både etnisk norske og innvandrere) utdannet i 1997, 1998 og 1999 ved norske og utenlandske læresteder som NIFU STEP gjennomførte høsten 2002. Formålet med undersøkelsen var å undersøke hvorvidt kandidater fra norske og utenlandske læresteder med noenlunde sammenlignbar utdanning, har ulike arbeidsmarkedskarrierer. Undersøkelsen omfattet blant annet leger og sykepleiere. Svarprosenten ved undersøkelsen var 51. I likhet med CHEERS-undersøkelsen omfattet denne undersøkelsen bare et utvalg av de aktuelle utdanningsgruppene slik at tallet på observasjoner er lite. Det knytter seg derfor en del usikkerhet til resultatene fra denne undersøkelsen og man må være forsiktige i tolkningen av resultatene.

4 Arbeid innenfor psykisk helsevern

I St prp. nr 63 (1997-98) pekes det, som tidligere nevnt, på følgende forhold som viktige for hvor mange som begynner å arbeide innenfor psykisk helsevern: kapasitet i grunnutdanningene, hvor stor andel av de med en bestemt utdanning som velger å jobbe innenfor psykisk helsevern utgjør, og kapasitet i videreutdanningene innenfor psykisk helsearbeid. Når det gjelder utdanningskapasiteten i de aktuelle utdanningene, er det myndighetene som i hovedsak styrer dette. Derimot kan det være vanskeligere å styre hvor mange av de ferdig utdannede som begynner å arbeide innenfor psykisk helsevern. Psykisk helsevern konkurrerer med andre deler av helse- og sosialsektoren om kvalifisert arbeidskraft, og kvalifisert arbeidskraft har i lengre tid vært en knapp ressurs i hele helse- og sosialsektoren. Hvor mange som velger å arbeide innenfor psykisk helsevern vil derfor blant annet avhenge av hvor attraktiv arbeid innenfor psykisk helsevern framstår og hvilke alternative sysselsettingsmuligheter som finnes. Opptrappingsplanen har en konkret målsetting om ca. 3000 flere årsverk innenfor spesialisthelsetjenesten i perioden 1999-2006, men spesifiserer bare delvis fordelingen på ulike personellgrupper. Av de ca. 3000 årsverkene er det en målsetting om 375 flere leger og 756 flere psykologer. En fullstendig fordeling på ulike personellgrupper gjøres bare for psykisk helsevern totalt.

Framskrivninger av tilbud og etterspørsel etter helsepersonell (Stølen mfl. 2002) hvor det blant annet er tatt hensyn til økt personellbehov som følge av Opptrappingsplanen, tyder på at det kan bli et lite overskudd av leger i 2010. Når det gjelder psykologer gir framskrivningene sprikende resultater for utviklingen fram til 2010 avhengig av hvilke forutsetninger som legges til grunn. Framskrivningene tyder imidlertid på at det kan bli overskudd på sosionomer og barnevernspedagoger og et underskudd på ergoterapeuter i 2010. Disse tallene antyder at underskuddet på kvalifisert personell innenfor helse- og sosialsektoren kan bli noe redusert fram mot 2010 og at rekrutteringssituasjonen kan bedres. Det må understrekes at det knytter seg stor usikkerhet til framskrivningene.

Myndighetene har bevisst økt utdanningskapasiteten innenfor de aktuelle utdanningsgruppene blant annet for å kunne bidra til at Opptrappingsplanens intensjoner skal kunne innfris. Dette er også dokumentert i Ådnanes og Sitter (2004). Vi starter med å se nærmere på hvordan kandidattallene for de enkelte gruppene har utviklet seg i perioden.

Utvikling i kandidattallene

Tabell 1 nedenfor viser utviklingen i kandidattallene for de aktuelle utdanningsgruppene i perioden 1998-2004.

Tabell 1 Uteksaminerte kandidater etter utdanningstype og uteksamineringsår

	I alt	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
<i>I alt</i>	44 612	5 244	5 903	5 899	6 890	6 897	6 807	6 972
Leger	3 221	330	403	408	597	467	509	507
Psykologer	1 471	132	150	209	217	258	257	248
<i>Høgskoleutdannede, i alt</i>	<i>39 920</i>	<i>4 782</i>	<i>5 350</i>	<i>5 282</i>	<i>6 076</i>	<i>6 172</i>	<i>6 041</i>	<i>6 217</i>
Sykepleiere	23 233	2 872	3 059	3 133	3 590	3 623	3 498	3 458
Vernepleiere	4 400	396	587	542	646	731	726	772
Sosionomer	4 736	607	722	663	659	705	668	712
Barneverns- pedagoger	3 922	494	602	525	565	548	548	640
Ergoterapeuter	1 243	160	152	158	178	169	189	237
Fysioterapeuter	2 382	253	228	261	438	396	411	395

Kilde: SSB, registerdata

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at antallet kandidater i alle de aktuelle utdanningsgruppene har økt betydelig i perioden vi studerer. Tallene i tabell 1 avviker noe fra tallene i Ådnanes og Sitters rapport (2007). Mens dataene i Ådnanes og Sitters rapport baserer seg på opplysninger fra DBH (Database for høyere utdannede), er tallene i denne rapporten hentet fra Statistisk sentralbyrås utdanningsregister og Autorisasjonsregisteret for helsepersonell. Både DBH og Statistisk sentralbyrå får opplysninger om kandidater i Norge direkte fra lærestedene. Det er mulig at lærestedene kan ha gitt ulike opplysninger til DBH og SSB og at det på den måten kan ha oppstått uoverenstemmelser mellom de to datakildene. Ulik bearbeiding av de innrapporterte opplysningene kan også være en forklaring. Når det gjelder utenlandskandidatene, så henter DBH opplysninger fra Lånekassa mens de i denne rapporten er hentet fra Autorisasjonsregisteret for helsepersonell. I Lånekassa brukes tilbakebetaling av studielån som kriterium for å ha avsluttet en utdanning mens man i Autorisasjonsregisteret fanger opp personer som faktisk er gitt autorisasjon. Dette kan gi ulike tall for utenlandskandidater.

Tabell 1 viser at blant legene økte tallet på nyutdannede kandidater med 177 personer eller 54 prosent fra 1998 til 2004. Noe av denne økningen skyldes at kandidater utdannet i utlandet er inkludert i tallene for 2004 (44 personer), men ikke i 1998, og ser vi bort fra denne gruppen er økningen 40 prosent. Blant psykologene var økningen på hele 116 personer eller 88 prosent. Ser vi bort fra utenlandskandidatene i 2004 (40 personer), er økningen 58 prosent. Økningen i kandidattallene for psykologer må ses i sammenheng med etableringen av profesjonsstudiet ved NTNU og Universitetet i Tromsø. Også blant høgskolekandidatene var det en til dels sterk økning i kandidattallene i perioden. Fra 1998 til 2004 økte kandidattallene med 586 personer eller 30 prosent. Korrigert for utenlandskandidatene er økningen 26 prosent. De økte kandidattallene må forventes å gi seg utslag i økt antall sysselsatte totalt sett og forhåpentlig også innenfor psykisk helsevern.

Sysselsetting og arbeid innenfor psykisk helsevern

Vi har benyttet følgende avgrensning av sysselsatte og arbeid innenfor psykisk helsevern:

Sysselsatt

Som sysselsatt defineres en person som enten står registrert som arbeidstaker i arbeidstakerregisteret i en bestemt referanseuke sent på høsten eller i det aktuelle året har pensjonsgivende inntekt som næringsdrivende utover en viss beløpsgrense. De som var registrert som utvandret i perioden etter endt utdanning, vil være med i totaltallene for uteksaminerte, men uten arbeidsmarkedsopplysninger for den perioden de var bosatt utenfor Norge. Dette gjelder imidlertid et fåtalls personer.

Psykisk helsevern

Avgrensningen av psykisk helsevern tar utgangspunkt i den 5-sifrede næringskoden til den bedriften/virksomheten som kandidatene arbeidet i. Dette betyr at psykisk helsevern i denne rapporten i hovedsak vil begrense seg til spesialisthelsetjenesten. Følgende næringer er definert å falle inn under psykisk helsevern: For perioden 1998-2001 er grupperingen basert på Standard for næringsgruppering fra 1994 og omfatter kodene 85.116 (psykiatriske sykehustjenester), 85.117 (barne- og ungdomspsykiatrisk behandling), 85.118 (psykiatriske sykehjemstjenester og ettervern), 85.124 (psykiatrisk legetjeneste), 85.125 psykiatrisk poliklinisk behandling, 85.126 barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinisk behandling og 85.147 (klinisk psykologtjeneste). For perioden 2002-2004 er grupperingen basert på Standard for næringsgruppering fra 2002 og omfatter kodene 85.116 (institusjoner for voksenpsykiatri), 85.117 (institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri), 85.124 (psykiatrisk legetjeneste), 85.125 (voksenpsykiatriske poliklinikker), 85.126 (barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikker) og 85.145 (klinisk psykologtjeneste).

Tabell 2 nedenfor viser hvor mange kandidater som ble utdannet i perioden 1998-2004 i de ulike utdanningsgruppene, hvor mange som var sysselsatte og hvor mange som arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004.

Tabell 2 Kandidater uteksaminert i perioden 1998-2004, sysselsatte i alt høsten 2004 og sysselsatte innenfor psykisk helsevern høsten 2004. Absolutte tall og prosent

	Antall	Prosent
<i>Leger</i>		
Utdannet i perioden 1998-2004	3221	100,0
I arbeid 2004	2762	85,7
I arbeid innenfor psykisk helsevern i 2004	149	4,6
<i>Psykologer</i>		
Utdannet i perioden 1998-2004	1471	100,0
I arbeid 2004	1291	87,8
I arbeid innenfor psykisk helsevern i 2004	603	41,0
<i>Høgskolekandidater</i>		
Utdannet i perioden 1998-2004	39920	100,0
I arbeid 2004	33463	83,8
I arbeid innenfor psykisk helsevern i 2004	2136	5,4

Kilde: SSB, registerdata

Vi ser at yrkesaktiviteten er relativt høy for alle utdanningsgruppene og at rundt 5 prosent av legene og høgskolekandidatene som ble uteksaminert i perioden 1998-2004 var sysselsatt innenfor psykisk helsevern høsten 2004 mens det gjaldt drøyt 40 prosent av psykologene.

4.1 Leger

Som tidligere nevnt har antall uteksaminerte leger totalt sett økt en god del når perioden 1998-2004 ses under ett (jf tabell 1). Nedgangen i tallet på uteksaminerte leger i perioden 2001-2004 skyldes at antallet leger uteksaminert i utlandet har gått ned fra 184 i 2001 til 44 i 2004. En drivkraft bak økningen i kandidattallene i perioden sett under ett er blant annet ønsket om å kunne imøtekomme Opptrappingsplanens målsettinger om 375 flere legeårsverk innenfor psykisk helsevern totalt sett. Framskrivninger av tilbud og etterspørsel etter helsepersonell (Stølen mfl. 2002) tyder på at det kan bli et lite overskudd av leger i 2010. Imidlertid understrekes det at det knytter seg stor usikkerhet til tallene. Tendenser til overskudd av leger vil trolig øke sannsynligheten for å oppfylle Opptrappingsplanens intensjoner.

Tabell 3 nedenfor viser hvordan sysselsettingen har utviklet seg blant nyutdannede leger.

Tabell 3 Sysselsatte leger etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

	Antall uteksaminerte	Sysselsatt						
		Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	330	301	300	299	302	300	312	298
Utdannet 1999	403	357	349	361	360	374	356	
Utdannet 2000	408	362	360	362	374	361		
Utdannet 2001 ¹	597	483	505	521	505			
Utdannet 2002 ¹	467	409	424	407				
Utdannet 2003 ¹	509	451	390					
Utdannet 2004 ¹	507	445						
Prosent								
Utdannet 1998	330	91,2	90,9	90,6	91,5	90,9	94,5	90,3
Utdannet 1999	403	88,6	86,6	89,6	89,3	92,8	88,3	
Utdannet 2000	408	88,7	88,2	88,7	91,7	88,5		
Utdannet 2001 ¹	597	80,9	84,6	87,3	84,6			
Utdannet 2002 ¹	467	87,6	90,8	87,2				
Utdannet 2003 ¹	509	88,6	76,6					
Utdannet 2004 ¹	507	87,8						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

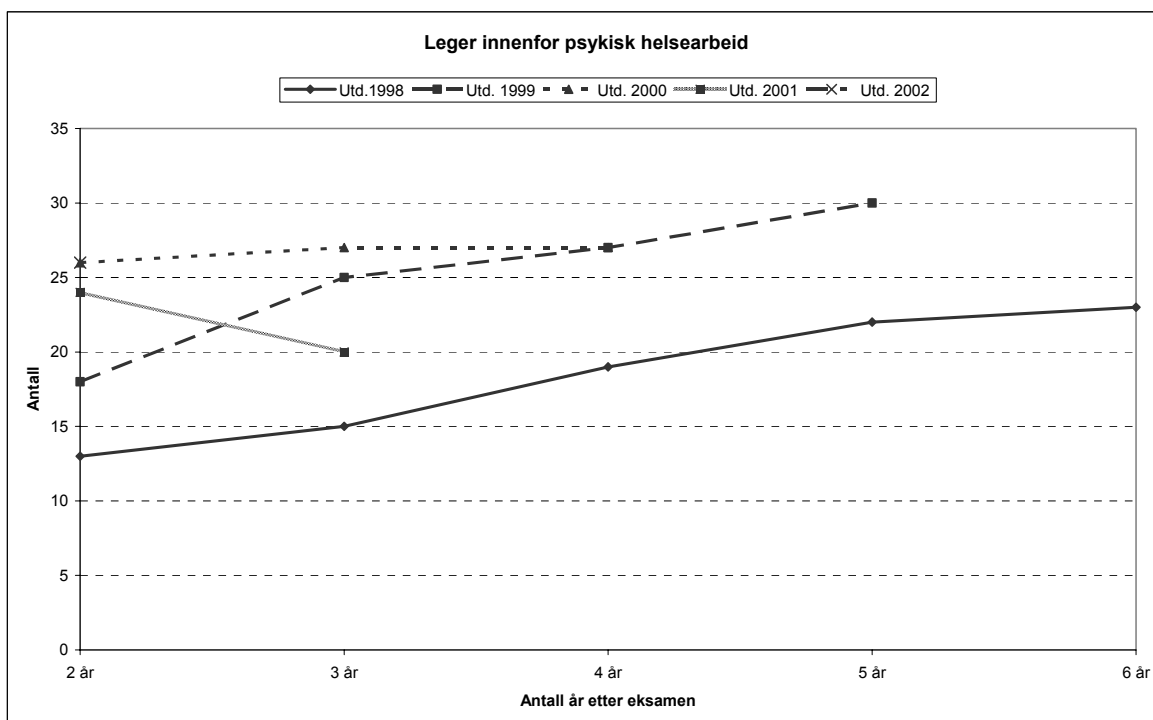
Tabellen viser at legene har hatt en relativt stabil høy sysselsetting i perioden etter endt utdanning. Et unntak er kandidatene som ble utdannet i 2003 der sysselsettingen sank fra 88,6 prosent i utdanningsåret til 76,6 året etter. Hva som er årsak til denne nedgangen, vites ikke. Andelen av de enkelte kullene som er sysselsatte endrer seg ikke vesentlig

utover i karrieren. I og med at antallet uteksaminerte leger økte i perioden, innebærer dette imidlertid at antallet sysselsatte nyutdannede leger har økt kraftig i perioden 1998-2004 selv om noe av årsaken til denne veksten skyldes at utenlandskandidater er kommet med. Sysselsettingstallene for 2004 finner vi ved å gå nedover langs diagonalen og summere tallene. Blant de som var uteksaminert i 1998 var 298 sysselsatte i 2004 (dvs. 6 år etter eksamen), blant de som var utdannet i 1999 var 356 sysselsatte i 2004 (dvs. 5 år etter eksamen), osv.

4.1.1 Sysselsatte innenfor psykisk helsevern

Tallene over viser altså at det har blitt flere sysselsatte leger. Det interessante spørsmålet for vår problemstilling er i hvilken grad de nyutdannede legene finner seg jobber innenfor psykisk helsevern. Leger er i en spesiell situasjon på arbeidsmarkedet i og med en turnustjeneste på 1 ½ år etter endt utdanning. Derfor er det først etter et par år at de selv fritt kan søke jobber. For de som avtjener verneplikt vil det ta enda lengre tid. I figur 1 (og vedleggstabell 1) som viser i hvilken grad legene fra ulike kull var sysselsatt innenfor psykisk helsevern, har vi derfor utelatt observasjoner for utdanningsåret og året etter.

Figur 1 Sysselsatte leger som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall.

Figur 1 og vedleggstabell 2 tyder på at andelen som arbeider innenfor psykisk helsevern øker jo yngre kullene er. Ser vi på de som ble utdannet i 1998, så arbeidet 13 av disse innenfor psykisk helsevern (3,9 prosent) to år etter eksamen, mens dette gjaldt 26 blant de som ble utdannet i 2002 (5,6 prosent). Det har altså skjedd en fordobling. I forhold til Opptrappingsplanens målsetting om 375 flere legeåresverk kan økningen på 13 nyutdannede personer fra 1998 til 2002 synes beskjeden. For de eldste kandidatkullene er det også en økning i andelen som jobber innenfor psykisk helsevern utover i karrieren.

Tabell 4 viser hvilke deler av psykisk helsevern nyutdannede leger arbeider innenfor 2 år etter eksamen. Tabellen viser at arbeid innenfor voksenpsykiatrien er mest utbredt. Antall nyutdannede leger som arbeidet innenfor institusjoner for voksenpsykiatri er mer enn fordoblet i perioden. Antall nyutdannede leger innenfor barne- og ungdomspsykiatri har imidlertid ikke endret seg i perioden. Ser vi på situasjonen i 2004 for alle kullene samlet (se vedleggstabell 2 i vedlegg), så var den største endringen at flere jobbet i voksenpsykiatriske poliklinikker.

Tabell 4 Antall leger i ulike deler av psykisk helsevern to år etter endt utdanning

	Utdannet				
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹
Institusjoner for voksenpsykiatri	9	15	20	19	22
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	2	2	4	2	0
Psykiatrisk legetjeneste	0	0	0	0	0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	0	0	0	2	0
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	2	1	2	1	4
Klinisk psykologtjeneste	0	0	0	0	0
Antall uteksaminerte	330	403	408	597	467

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Regional fordeling

Er det spesielle deler av landet som i større grad enn andre rekrutterer nyutdannede leger til psykisk helsevern? Fra tidligere vet vi (se blant annet Ådnanes og Sitter 2004) at legedekningen innenfor psykisk helsevern i 1998 var høyest i helseregion Øst og lavest i helseregion Sør. Fortsetter denne skjevrekutteringen også for de ferske legene? Tabell 5 viser hvordan legene som arbeidet innenfor psykisk helsevern to år etter eksamen fordelte seg på de ulike helseregionene.

Tabell 5 Sysselsatte leger innenfor psykisk helsevern to år etter eksamen etter hvilken helseregion de arbeidet i.

	Utdannet				
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹
Helseregion Øst	3	12	10	10	10
Helseregion Sør	1	2	5	2	5
Helseregion Vest	3	3	5	6	6
Helseregion Midt-Norge	3	1	5	4	3
Helseregion Nord	3	0	1	2	2
I alt	13	18	26	24	26

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at flere nyutdannede leger er sysselsatt innenfor helseregionene Øst, Sør og Vest på slutten av perioden sammenlignet med begynnelsen. Økningen gjelder særlig

kullene som ble utdannet i perioden 1998-2000, mens det deretter har vært tendenser til stagnasjon. For helseregion Midt-Norge og Nord har det vært stagnasjon eller tilbakegang i perioden. Tallgrunnlaget er spinkelt og variasjonene fra år til år er til dels store. En må derfor være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner. Det kan imidlertid se ut som helseregion Sør og Øst i større grad enn de andre regionene har greid å rekruttere nyutdannede leger.

4.1.2 Avgang fra psykisk helsevern

Stor gjennomtrekk av personale anses ofte som et hinder for å utvikle gode fagmiljøer. For å sikre kontinuitet og et godt faglig miljø, er det viktig at de som rekrutteres til psykisk helsevern ikke forsvinner ut av sektoren etter kort tid. Vi har sett på i hvilken grad leger som hadde begynt å arbeide innenfor psykisk helsevern, forlot denne typen arbeid i løpet av den perioden vi observerte dem. Tidligere analyse av spørreskjemadataene tydet på stor stabilitet blant leger som hadde begynt å arbeide innenfor psykisk helsevern.

Tallgrunnlaget var imidlertid lite og registerdataene vil gi et sikrere bilde av legers stabilitet innenfor sektoren. Tabell 6 viser i hvilken grad leger utdannet i perioden 1998-2002 og som normalt skal være ferdig med turnustjeneste, hadde jobbet innenfor psykisk helsevern i perioden etter endt utdanning og hvorvidt de hadde forlatt slikt arbeid. Her har vi betraktet hele perioden vi har opplysninger om, også de to første årene som normalt inkluderer turnustjenesten. Vi har imidlertid ikke tatt med 2003 og 2004-kullet fordi majoriteten av disse vil være i turnustjeneste høsten 2004.

Tabell 6 Leger etter om de arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004 eller hadde gjort det tidligere.

	Utdannet				
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹
	Absolutte tall				
Arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004	23	30	27	20	26
Har tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern	13	32	30	40	19
	Prosent				
Arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004	7,0	7,4	6,6	3,4	5,6
Har tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern	3,9	7,9	7,4	6,7	4,1
Antall uteksaminerte	330	403	408	597	467

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen tyder på at det er en del mobilitet blant leger som har arbeidet innenfor psykisk helsevern i perioden 1998-2004. Det er viktig å være klar over at siden deler av turnustjenesten kan være gjennomført på psykiatriske institusjoner, kan tabellen overvurdere avgangen fra psykisk helsevern blant legene. Den laveste avgangen fra psykisk helsevern var det blant de som ble utdannet i 1998, den høyeste blant de som ble utdannet i 1999. 1999-kullet var det kullet som hadde hatt den høyeste andelen som totalt sett en eller annen gang hadde arbeidet innenfor sektoren.

4.1.3 Tilfredshet med arbeid og utdanning

Hvor lenge en person blir værende i en jobb påvirkes av flere faktorer, blant annet hvorvidt han/hun trives i jobben. Dersom arbeidstakeren trives, er sannsynligheten for at han/hun blir værende større enn dersom han/hun mistrives. Derfor er det av interesse å se på hvorvidt de som arbeider innenfor psykisk helsevern trivdes i jobben. I CHEERS-undersøkelsen som omfattet personer som ble utdannet i 1994/95 og som ble gjennomført i 1998/99, ble respondentene stilt spørsmål om i hvilken grad de var fornøyd med sitt nåværende arbeid. De ble bedt om å gradere tilfredsheten på en skala fra 1-5 (svært fornøyd til svært misfornøyd). Blant legene oppga 90 prosent av de som jobbet innenfor psykisk helsevern at de var svært fornøyde eller fornøyde med arbeidet mens det gjaldt 75 prosent av de som arbeidet innenfor andre næringer. Tallgrunnlaget er imidlertid spinkelt og forskjellene ikke statistisk signifikante (Arnesen 2005). Vi må imidlertid kunne fastslå at tallene ikke tyder på en utbredt misnøye blant leger innenfor psykisk helsevern.

En annen faktor som kan ha betydning for hvor lenge respondentene blir i jobben, er hvorvidt de føler at utdanningen har vært nyttig for å forberede til arbeidsoppgavene i den jobben de hadde på undersøkelsestidspunktet. Dersom han/hun føler seg dårlig faglig forberedt, kan dette være en indikator på at man kan forvente en lav jobbstabilitet. CHEERS-undersøkelsen har også spørsmål om utdanningen hadde vært nyttig for å forberede dem faglig til jobben de hadde på undersøkelsestidspunktet. Bare 27 prosent av legene som arbeidet innenfor psykisk helsevern mente at utdanningen i meget stor grad eller i stor grad hadde vært nyttig for å forberede til arbeidsoppgavene, mens det gjaldt 82 prosent av legene som jobbet innenfor andre næringer. Denne forskjellen var også statistisk signifikant. Det må her presiseres at spørsmålet gjelder utdanningen som ble avsluttet i 1994/95, og det er ikke tatt høyde for eventuell videreutdanning som respondenten har avsluttet etter den tid. Svarene tyder imidlertid på at relativt nyutdannede leger følte at de hadde en svak faglig ballast i forhold til arbeid innenfor psykisk helsevern.

4.2 Psykologer

Studiekapasiteten innenfor psykologi har økt kraftig de siste årene noe som har ført til en sterk økning i tallet på nyutdannede psykologer (jf. tabell 1). Inkludering av utenlandskandidatene fra 2001 har også bidratt til en økning i kandidattallene. Økningen i studiekapasitet har blant annet sin bakgrunn i behovene for 940 flere årsverk for psykologer som Opptappingsplanen innebærer (756 i spesialisthelsetjenesten). Ifølge Ådnanes og Sitter (2004) har det i perioden 1998-2002 vært en økning på 405 psykologårsverk. Det kan være nærliggende å knytte noe av denne økningen til økt rekruttering til psykisk helsevern blant nyutdannede psykologer. Framskrivninger av tilbud og etterspørsel etter psykologer gir, som nevnt, sprikende resultater for utviklingen fram til 2010 avhengig av hvilke forutsetninger som legges til grunn (Stølen mfl. 2002). Nedenfor skal vi se i hvilken grad økningen i kandidattallene har ført til økt sysselsetting innenfor psykisk helsevern. Vi starter imidlertid med å se på hvordan sysselsettingen har utviklet seg for de ulike kullene.

Tabell 7 Sysselsatte psykologer etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

	Antall uteksaminerte	Sysselsatt						
		Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	132	106	116	106	109	107	108	108
Utdannet 1999	150	137	137	136	132	137	136	
Utdannet 2000	209	191	189	185	186	183		
Utdannet 2001 ¹	217	185	193	192	186			
Utdannet 2002 ¹	258	204	222	229				
Utdannet 2003 ¹	257	220	228					
Utdannet 2004 ¹	248	221						
Prosent								
Utdannet 1998	132	80,3	87,9	80,3	82,6	81,1	81,8	81,8
Utdannet 1999	150	91,3	91,3	90,7	88,0	91,3	90,7	
Utdannet 2000	209	91,4	90,4	88,5	89,0	87,6		
Utdannet 2001 ¹	217	85,3	88,9	88,5	85,7			
Utdannet 2002 ¹	258	79,1	86,0	88,8				
Utdannet 2003 ¹	257	85,6	88,7					
Utdannet 2004 ¹	248	89,1						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

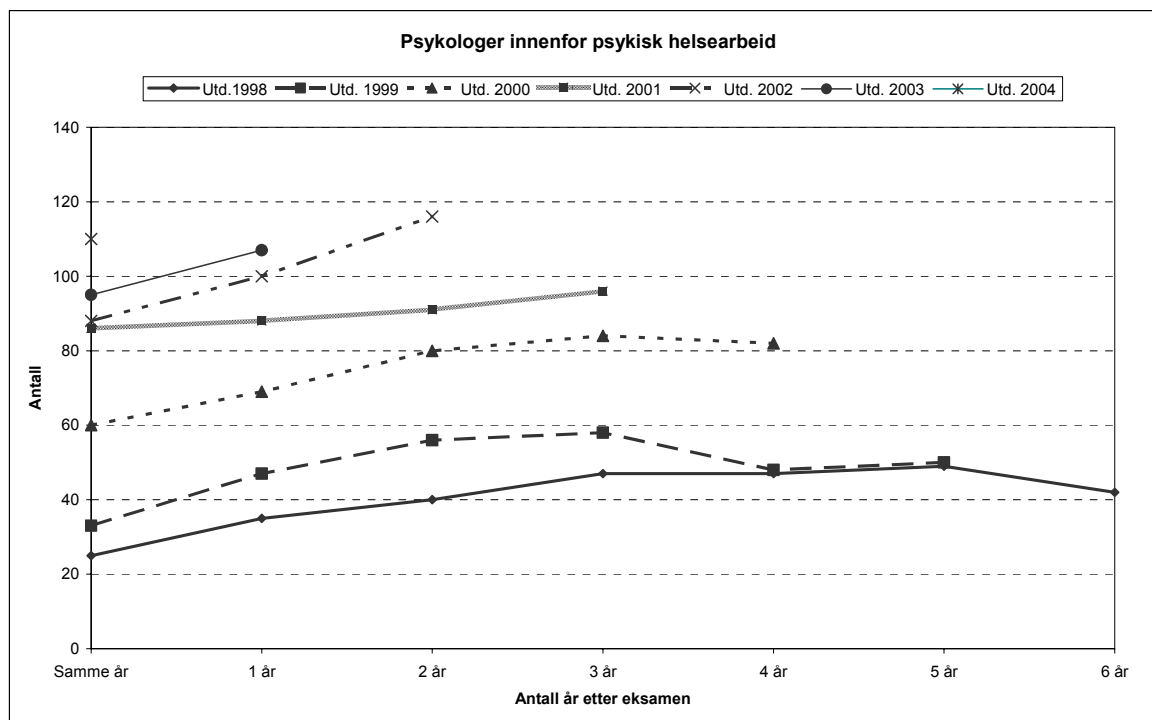
Tabell 7 viser at psykologene i likhet med legene har en relativt stabil høy sysselsetting de første årene etter endt utdanning. Sysselsettingen varierer mellom 82 og 92 prosent. I og med at kandidattallene omtrent ble fordoblet i perioden, har dette ført til en kraftig økning i antallet sysselsatte, nyutdannede psykologer. I 1998 var det sysselsatt 106 helt nyutdannede psykologer mens det tilsvarende tallet i 2004 var hele 221.

Sysselsettingsandelen for psykologene ifølge registerstatistikken er noe lavere enn de tilsvarende spørreskjemadataene (se Arnesen 2005). Spørreskjemadataene omfatter bare vårkullene mens registerdataene omfatter hele årskull. Vi sammenligner derved bare delvis de samme kandidatene. Andre mulige forklaringer kan være skjevt frafall i spørreskjemaundersøkelsen eller, som tidligere nevnt, mangelfulle melderutiner blant annet for nyetablerte arbeidsforhold i registerstatistikken. Denne svakheten ved registerstatistikken har først og fremst betydning for helt nyutdannedes sysselsetting og kan gi for lave sysselsettingstall for disse, men svakheten er sannsynligvis noenlunde konstant over tid. Uansett mulige svakheter ved registerstatistikken, det interessante spørsmål er om økningen i kandidattallene har ført til en tilsvarende økning i antallet sysselsatte nyutdannede psykologer innenfor psykisk helsevern.

4.2.1 Sysselsatte innenfor psykisk helsevern

Figur 2 (og vedleggstabell 3) viser utviklingen i sysselsettingen innenfor psykisk helsevern.

Figur 2 Nyutdannede psykologer som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall.

Figuren viser at antallet helt nyutdannede psykologer som begynner å arbeide innenfor psykisk helsevern har økt kraftig i perioden 1998-2004. Det samme gjelder andelen. Mens 18,9 prosent eller 25 av de nyutdannede psykologene begynte å arbeide innenfor psykisk helsevern umiddelbart etter endt utdanning i 1998, gjaldt dette over 40 prosent eller hele 110 personer i 2004. Dette innebærer mer enn en firedobling av antallet helt nyutdannede psykologer som begynte å arbeide innenfor psykisk helsevern fra 1998 til 2004. Tallene fra Kandidatundersøkelsen 2005 tyder at andelen innenfor psykisk helsevern har økt ytterligere, men vi må her være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner da det knytter seg en del usikkerhet til tallene fra Kandidatundersøkelsen. Dessuten kan det, som tidligere omtalt, være visse kvalitetsproblemer knyttet til registerstatistikken for helt nyutdannede som gjør at de to datakildene ikke er helt sammenlignbare. Sammenligner vi Kandidatundersøkelsen 2005 med 2003-undersøkelsen, er det imidlertid en klar økning i andelen som arbeider innenfor psykisk helsevern. Holder vi oss til økningen fra 1998 til 2004 ifølge registerstatistikken, må denne karakteriseres som meget sterk selv om en del av økningen kan tilskrives at utenlandskandidatene er kommet med i tallgrunnet i perioden. Sett i forhold til Opptrappingsplanens målsetting om 756 flere psykologårsverk i spesialisthelsetjenesten i perioden 1999-2006, er økningen opp mot 85 nyutdannede psykologer fra 1998 til 2004 betydelig. Videre ser vi at andelen psykologer som arbeidet innenfor psykisk helsevern økte en del utover i yrkeskarrieren spesielt for de eldste kullene.

Tabell 8 viser hvordan helt nyutdannede psykologer fordeler seg på ulike deler av psykisk helsevern i samme år som de ble uteksaminert.

Tabell 8 Nyutdannede psykologer etter om de arbeidet i ulike deler av psykisk helsevern samme år som de ble uteksaminert

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
	Absolutte tall						
Institusjoner for voksenpsykiatri	10	18	28	43	43	41	53
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	4	1	3	8	10	10	15
Psykiatrisk legetjeneste	0	0	0	0	0	0	0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	5	6	10	19	24	19	20
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	5	6	18	14	7	24	21
Klinisk psykologtjeneste	1	2	1	2	4	1	1
	Prosent						
Institusjoner for voksenpsykiatri	40,0	54,5	46,7	50,0	48,9	43,2	48,2
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	16,0	3,0	5,0	9,3	11,4	10,5	13,6
Psykiatrisk legetjeneste	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	20,0	18,2	16,7	22,1	27,3	20,0	18,2
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	20,0	18,2	30,0	16,3	8,0	25,3	19,1
Klinisk psykologtjeneste	4,0	6,1	1,7	2,3	4,5	1,1	0,9
Antall i psykisk helsevern	25	33	60	86	88	95	110

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at antallet helt nyutdannede psykologer som arbeidet i institusjoner for voksenpsykiatri har økt spesielt sterk fra 1998 til 2004. I 1998 begynte 10 av de helt nyutdannede psykologene å arbeide i slike institusjoner mens det tilsvarende for helt nyutdannede var 53 i 2004. Det har også vært vekst i antallet som begynte å jobbe innenfor institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri, voksenpsykiatriske poliklinikker og barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Til sammen var det nesten en femdobling av antall nyutdannede psykologer i voksenpsykiatrien mens det var en firedobling innenfor barne- og ungdomspsykiatrien. Dette betyr at en noe høyere andel av 2004-kullet enn av 1998-kullet begynte å arbeide innenfor voksenpsykiatrien og en noe lavere andel i barne- og ungdomspsykiatrien.

Vedleggstabell 4 i tabell- og figurvedlegget som viser hvor psykologene arbeidet i 2004 gir mye av det samme bildet som vi så i tabell 8, med institusjoner for voksenpsykiatri som den næringen som hadde flest sysselsatte.

Regional fordeling

Vi har sett at det har vært en kraftig økning både i antall og andel nyutdannede psykologer som rekrutteres til psykisk helsevern. Men har økningen vært like sterk i alle deler av landet? Ådnes og Sitter (2004) har vist at psykologdekningen i 1998 var høyest i helseregion Nord mens helseregion Midt-Norge hadde den laveste. Fortsetter denne skjevrekutteringen også når det gjelder nyutdannede psykologer? På slutten av 1990-tallet begynte både NTNU og Universitetet i Tromsø å uteksaminere kandidater med profesjonsutdanning i psykologi. Dette kan ha hatt innvirkning på rekrutteringen av nyutdannede til disse regionene. Tabell 9 viser fordelingen av helt nyutdannede psykologer som arbeidet innenfor psykisk helsevern på de ulike helseregionene.

Tabell 9 Sysselsatte psykologer innenfor psykisk helsevern samme år som de avsluttet eksamen etter hvilken helseregion de arbeidet i.

	Utdannet i						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
Helseregion Øst	7	12	15	26	33	27	36
Helseregion Sør	3	4	9	10	23	25	29
Helseregion Vest	4	7	7	21	12	14	20
Helseregion Midt-Norge	2	3	23	11	17	18	12
Helseregion Nord	9	7	6	18	3	11	13
I alt	25	33	60	86	88	95	110

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at selv om antallet nyutdannede psykologer innenfor de ulike helseregionene varierer en del for de ulike kullene, har det vært en sterk vekst i antall nyutdannede psykologer sysselsatt innenfor psykisk helsevern i den perioden vi betrakter i alle helseregioner. Spesielt sterk økning har det vært i helseregion Sør mens helseregion Nord hadde en lavere økning enn i de andre regionene.

4.2.2 Avgang fra psykisk helsevern

Arbeid innenfor psykisk helsevern må sies å være et av kjernearbeidsområdene for psykologer. Det er derfor naturlig at mange psykologer vil jobbe innenfor denne sektoren en eller annen gang i løpet av yrkeskarrieren. Det er gjerne i begynnelsen av yrkeskarrieren at jobbmobiliteten er størst dels fordi det kan være vanskelig å få fast stilling i begynnelsen av yrkeskarrieren og dels fordi nyutdannede ønsker å prøve ut ulike typer jobber. Vi må forvente at en god del av de ferske psykologene har en yrkeserfaring fra psykisk helsevern i løpet av den perioden vi har fulgt dem, ikke minst de i eldste kandidatkullene. Stor mobilitet kan imidlertid være et problem på den måten at det blir for liten kontinuitet i det faglige arbeidet. Tabell 10 viser hvorvidt psykologene arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004 eller hadde gjort det tidligere.

Tabell 10 Psykologer etter om de arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004 eller hadde gjort det tidligere.

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
	Absolutte tall						
Arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004	42	50	82	96	116	107	110
Har tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern	40	36	39	41	22	18	0
	Prosent						
Arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004	31,8	33,3	39,2	44,2	45,0	41,6	44,4
Har tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern	30,3	24,0	18,7	18,9	8,5	7,0	0,0
Antall uteksaminerte	132	150	209	217	258	257	248

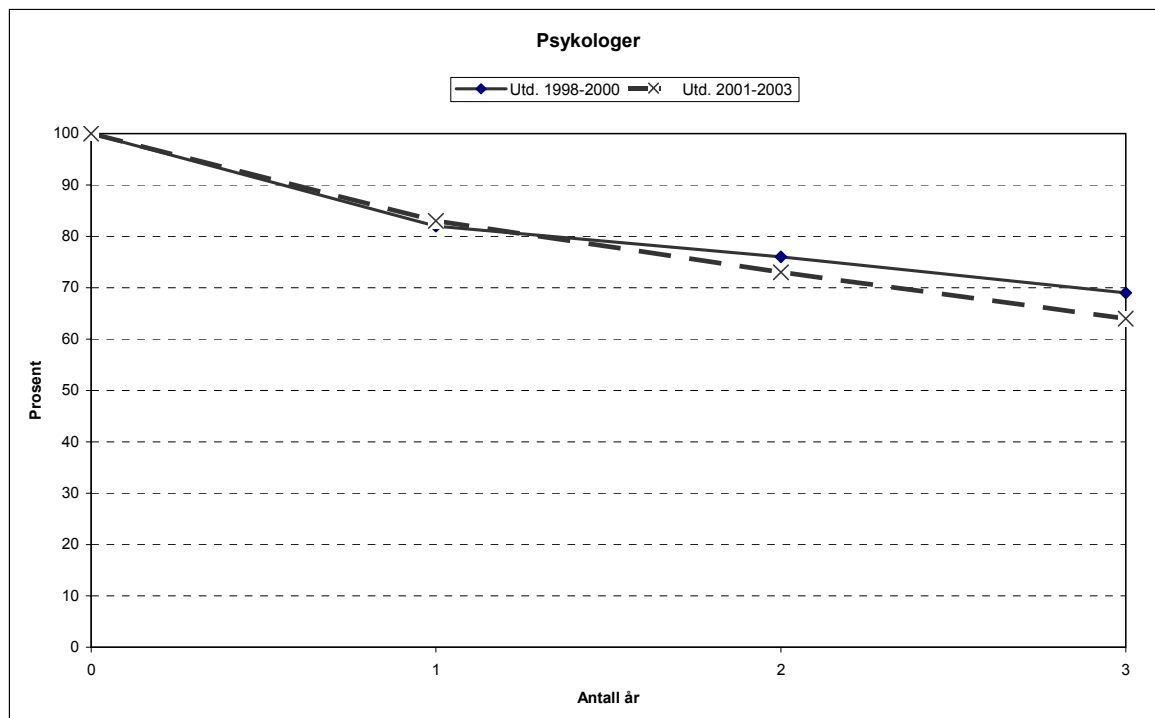
¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at med unntak av de som ble utdannet i 2003 og 2004, hadde minst halvparten av psykologene arbeidet innenfor psykisk helsevern i løpet av perioden etter endt utdanning og fram til høsten 2004. Som forventet var avgangen størst i det eldste kullet der 30 prosent tidligere hadde arbeidet innenfor psykisk helsevern. Dette er en relativt høy andel, og tyder på relativt stor gjennomtrekk av personale.

For å få en indikasjon på hvorvidt stabiliteten i arbeid innenfor psykisk helsevern har endret seg i perioden, har vi sett på sannsynligheten for å bli værende innenfor psykisk helsevern for henholdsvis 1998-2000-kullene og 2001-2003-kullene. De som ble utdannet i perioden 1998-2000 er fulgt i perioden 1998-2001 mens de som ble utdannet i perioden 2001-2003 er fulgt i perioden 2001-2004. Dette betyr at de som ble utdannet i 1998 og 2001 er fulgt i 3 år og de som var utdannet i henholdsvis 2000 og 2003 i ett år. Sannsynlighetene er estimert ved hjelp av survivalanalyse.² Figur 3 viser resultatene av analysen.

² I survivalanalyse estimeres sannsynligheten for fortsatt å være i en bestemt tilstand (her i arbeid innenfor psykisk helsevern) ved slutten av en periode gitt at man var i tilstanden ved begynnelsen av perioden.

Figur 3 Sannsynligheten for å bli værende innenfor psykisk helsevern

Figuren tyder ikke på at det har skjedd vesentlige endringer når det gjelder stabiliteten i arbeid innenfor psykisk helsevern blant relativt nyutdannede psykologer. Det er imidlertid en svak tendens til noe kortere varighet av arbeid innenfor psykisk helsevern blant kandidater utdannet på slutten av perioden sammenlignet med de utdannet i begynnelsen, men denne forskjellen er ikke statistisk signifikant. Mellom 60 og 70 prosent av kandidatene som hadde begynt å arbeide innenfor psykisk helsevern er beregnet å fremdeles å være innenfor sektoren etter 3 år.

4.2.3 Tilfredshet med arbeid og utdanning

Som tidligere antydte, vil kandidatenes stabilitet i en jobb blant annet være påvirket av i hvilken grad de er fornøyd med jobben eller ikke og følelse av faglig mestring. Data fra CHEERS-undersøkelsen som omfattet personer som ble utdannet i 1994/95 og som ble undersøkt i 1998/99, kan kaste noe lys over disse spørsmålene. Nesten 90 prosent av psykologene som jobbet innenfor psykisk helsevern oppga at de var svært fornøyd eller fornøyd med arbeidet mens det gjaldt 64 prosent av de som arbeidet innenfor andre næringer. Tallgrunnlaget er imidlertid svært spinkelt og forskjellene ikke statistisk signifikante (Arnesen 2005). Vi må imidlertid kunne fastslå at tallene ikke tyder på en utbredt misnøye med arbeidet blant psykologer innenfor psykisk helsevern.

På spørsmål om hvorvidt utdanningen har vært nyttig for å forberede til arbeidsoppgavene i den jobben de hadde på undersøkelsestidspunktet i CHEERS-undersøkelsen, svarte nesten 90 prosent at utdanningen i meget stor grad eller i stor grad hadde vært nyttig. Det tilsvarende tallet for de som jobbet i andre næringer var 76. Denne forskjellen var heller ikke statistisk signifikant. I Kandidatundersøkelsen et halvt år etter eksamen stilles det spørsmål om hvordan kandidatene synes at innholdet i utdanningen passer til

arbeidsoppgavene. Hele 84 prosent av de nyutdannede i perioden 1995-2001 som arbeidet innenfor psykisk helsevern et halvt år etter eksamen mente at innholdet i utdanningen passet godt til arbeidsoppgavene (Arnesen 2005). De tilsvarende tallene for de som arbeidet innenfor andre næringer var 55 prosent. Disse forskjellene er statistisk signifikante. Dette tyder på at psykologene innenfor psykisk helsevern er fornøyde og godt faglig forberedt.

4.3 Høgskoleutdannede

Antallet høgskoleutdannede med helse- og sosialfagutdanning har økt en god del i perioden 1998-2004 (jf. tabell 1). En mindre del av økningen kan tilskrives at utenlandskandidatene er kommet med fra 2001. En motivasjon for å øke kapasiteten i utdanningene er blant annet det økte behovet for denne typen kompetanse som Opptrappingsplanen forutsetter. Opptrappingsplanen har en målsetting om 4360 flere årsverk til psykisk helsevern fra personer med høgskoleutdanning i helse- og sosialfag. Framskrivninger (Stølen mfl. 2002) viser at det i 2010 kan bli overskudd på sosionomer og barnevernspedagoger og et underskudd på ergoterapeuter. Forfatterne antyder at et eventuelt overskudd på sosionomer og barnevernspedagoger kan øke tilgangen på disse gruppene til arbeid innenfor psykisk helsevern. Før vi ser på i hvilken grad de ulike utdanningsgruppene arbeidet innenfor psykisk helsevern, skal vi se i hvilken grad de økte kandidatkullene har ført til flere sysselsatte.

Tabell 11 Sysselsatte med høgskoleutdanning i helse- og sosialfag etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall personer	Sysselsatt						
		Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	4 782	3 955	4 122	4 131	4 091	4 054	4 081	3 991
Utdannet 1999	5 350	4 502	4 604	4 498	4 533	4 595	4 458	
Utdannet 2000	5 282	4 543	4 601	4 533	4 572	4 466		
Utdannet 2001 ¹	6 076	4 987	5 106	5 252	5 047			
Utdannet 2002 ¹	6 172	5 093	5 361	5 209				
Utdannet 2003 ¹	6 041	5 112	5 105					
Utdannet 2004 ¹	6 217	5187						
Prosent								
Utdannet 1998	4 782	82,7	86,2	86,4	85,5	84,8	85,3	83,5
Utdannet 1999	5 350	84,1	86,1	84,1	84,7	85,9	83,3	
Utdannet 2000	5 282	86,0	87,1	85,8	86,6	84,6		
Utdannet 2001 ¹	6 076	82,1	84,0	86,4	83,1			
Utdannet 2002 ¹	6 172	82,5	86,9	84,4				
Utdannet 2003 ¹	6 041	84,6	84,5					
Utdannet 2004 ¹	6 217	83,4						

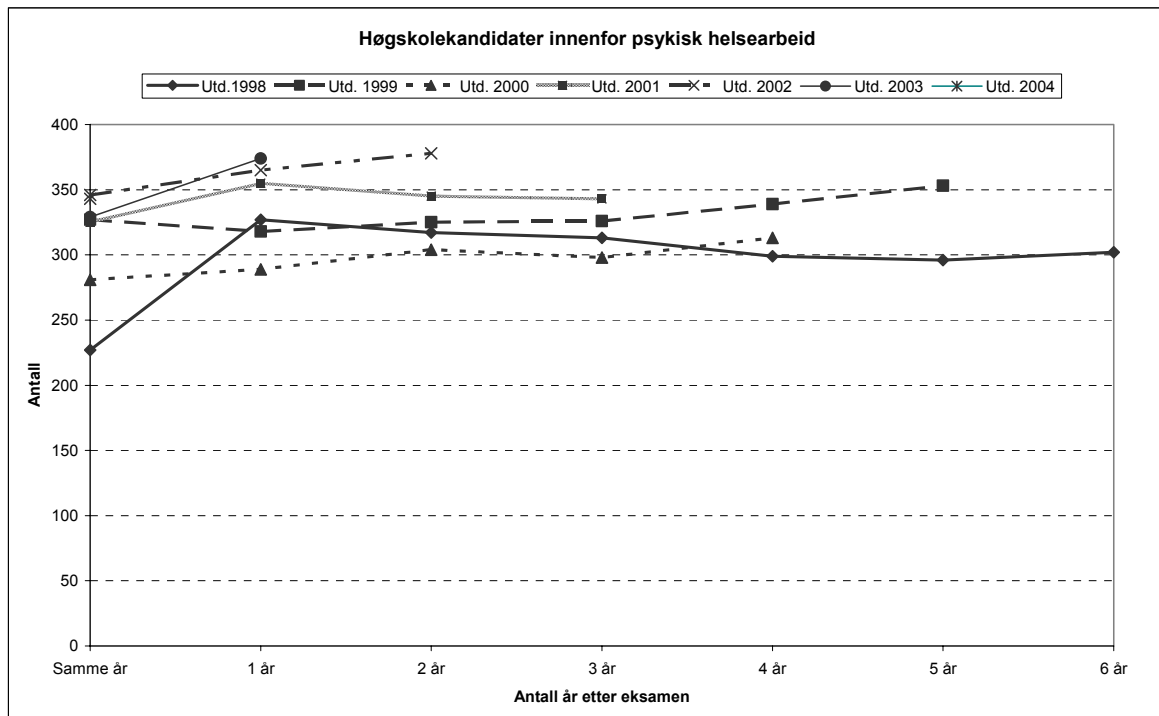
¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabell 11 viser at også de høgskoleutdannede har hatt en stabil høy sysselsetting i perioden etter endt utdanning. I hele perioden har sysselsettingen variert mellom 83 og 87 prosent. Vi kan ikke observere noen dramatiske endringer i andelen sysselsatte i perioden, men siden kandidattallet også for de høgskoleutdannede har økt en del i perioden, innebærer dette totalt sett en økning i antallet sysselsatte.

4.3.1 Sysselsatte innenfor psykisk helsevern

I hvilken grad har så økningen i kandidattallene og sysselsettingen også har ført til en tilsvarende økning i tallet på sysselsatte nyutdannede kandidater innenfor psykisk helsevern?

Figur 4 Høgskolekandidater i helse- og sosialfag som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall.

Figur 4 (og vedleggstabell 5) viser at antallet kandidater som begynner direkte å arbeide innenfor psykisk helsevern umiddelbart etter endt utdanning har økt i perioden mens andelen kandidater har vært stabil eller økt svakt. Blant de som ble uteksaminert i 1998, begynte 4,7 prosent, eller 227 personer, umiddelbart å arbeide innenfor psykisk helsevern. Tilsvarende tall for de som ble utdannet i 2004 var 5,5 prosent, eller 343 personer. Dette innebærer en økning i antall sysselsatte nyutdannede høgskolekandidater innenfor psykisk helsevern på 116 personer eller i overkant av 50 prosent i perioden. Denne økningen kan imidlertid virke moderat sett i forhold til økningen blant nyutdannede psykologer og i forhold til den Opptrappingsplanens totale målsetting for veksten i høgskoleutdannet helse- og sosialpersonell i perioden 1999-2006.

Nedenfor skal vi se om økningen i rekrutteringen til psykisk helsevern har skjedd innenfor alle høgskolegruppene eller om det er spesielle grupper som skiller seg ut. Tabell 12 viser hvor mange i de ulike høgskolegruppene som arbeidet innenfor psykisk helsevern samme år som de ble utdannet og i 2004. Ingen av høgskolegruppene vi studerer er spesielt innrettet mot arbeid innenfor psykisk helsevern, men arbeid innenfor psykisk helsevern vil være en av mange mulige karriereveier. Hvor attraktiv en slik karrierevei er, vil avhenge blant annet av fagtradisjon og hvor attraktive alternative karriereveier er.

Tabell 12 Kandidater i helse- og sosialfag utdannet i perioden 1998-2004 som arbeidet innenfor psykisk helsevern samme år som de ble uteksaminert eller i 2004

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
	Psykisk helsevern samme år						
Høgskolekandidater i alt	227	327	281	325	346	329	343
Sykepleiere	149	183	159	201	202	205	210
Vernepleiere	15	40	37	30	58	51	43
Sosionomer	18	44	35	32	34	29	33
Barnevernspedagoger	24	37	26	40	24	20	35
Ergoterapeuter	17	18	19	18	23	18	13
Fysioterapeuter	4	5	5	4	5	6	9
	Psykisk helsevern 2004						
Høgskolekandidater i alt	302	353	313	343	378	374	343
Sykepleiere	171	193	175	215	220	225	210
Vernepleiere	32	54	41	46	58	54	43
Sosionomer	49	45	39	33	41	41	33
Barnevernspedagoger	33	36	35	29	30	22	35
Ergoterapeuter	13	19	18	15	24	22	13
Fysioterapeuter	4	5	5	5	5	9	9

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at for de fleste høgskolegruppene og kullene var antall sysselsatte i psykisk helsevern enten høyere eller det samme høsten 2004 som i utdanningsåret. Et unntak her er barnevernspedagoger og ergoterapeuter utdannet i 2001 hvor antallet var lavere i 2004 enn i utdanningsåret. Tabellen viser ellers klart at sykepleierne utgjorde den suverent største gruppen av høgskoleutdannede i helse- og sosialfag innenfor psykisk helsevern mens fysioterapeutene er den minste. En detaljert oversikt over hvordan sysselsettingen innenfor psykisk helsevern har utviklet seg i perioden etter endt utdanning og fram til høsten 2004 for de ulike utdanningsgruppene er vist i vedleggstabellene 6-11 i tabell- og figurvedlegget. Disse tabellene viser at det var ergoterapeutene som hadde den høyeste andelen sysselsatt innenfor psykisk helsevern med en andel som varierte mellom 6 og 17 prosent. Ergoterapeutene er imidlertid den minste av høgskolegruppene slik at antallet som arbeider innenfor psykisk helsevern er relativt lite. Blant sykepleierne som tallmessig utgjør den største gruppen, arbeidet mellom 5 og 7 prosent innenfor psykisk helsevern i perioden.

I hvilke deler av psykisk helsevern arbeider nyutdannede høgskolekandidater?

Hittil har vi sett på hvorvidt de nyutdannede høgskolekandidatene arbeidet innenfor psykisk helsevern eller ikke. Vi skal nå se nærmere på hvilke deler av psykisk helsevern de jobbet innenfor i perioden 1998-2004. Tabell 13 gjelder situasjonen i uteksamineringsåret.

Tabell 13 Kandidater i helse- og sosialfag etter om de arbeidet i ulike deler av psykisk helsevern samme år som de ble uteksaminert

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
	Absolutte tall						
Institusjoner for voksenpsykiatri	188	286	235	285	297	270	283
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	30	37	28	30	29	42	39
Psykiatrisk legetjeneste	0	0	5	1	2	4	3
Voksenpsykiatriske poliklinikker	2	1	11	6	15	9	11
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	7	3	2	3	3	2	7
Klinisk psykologtjeneste	0	0	0	0	0	2	0
	Prosent						
Institusjoner for voksenpsykiatri	82,8	87,5	83,6	87,7	85,8	82,1	82,5
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	13,2	11,3	10,0	9,2	8,4	12,8	11,4
Psykiatrisk legetjeneste	0,0	0,0	1,8	0,3	0,6	1,2	0,9
Voksenpsykiatriske poliklinikker	0,9	0,3	3,9	1,8	4,3	2,7	3,2
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	3,1	0,9	0,7	0,9	0,9	0,6	2,0
Klinisk psykologtjeneste	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0
Antall uteksaminerte	227	327	281	325	346	329	343

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Tabellen viser at det har vært spesielt sterk vekst i sysselsettingen blant nyutdannede høgskolekandidater innenfor institusjoner for voksenpsykiatri i perioden 1998-2004. Sysselsettingen økte med nesten 100 personer fra 1998 til 2004 i denne næringsgruppen. Hele økningen i sysselsettingen i denne næringen fant sted fra 1998 til 1999. For de andre næringsgruppene er tallet på sysselsatte nyutdannede omtrent uendret eller har økt svakt. Totalt sett innebærer dette en økning i voksenpsykiatrien på 55 prosent og en økning i barne- og ungdomspsykiatrien på 24 prosent fra 1998 til 2004. Dette har ført til at andelen

av de nyutdannede i psykisk helsevern som arbeider i voksenpsykiatrien har økt fra 83,7 prosent for 1998-kullet til 85,7 for 2004-kullet mens andelen i barne- og ungdomspsykiatrien har gått ned fra 16,3 til 13,4. Vedleggstabell 12 viser situasjonen for de ulike kullene i 2004 og viser i hovedtrekk den samme fordelingen på ulike deler av psykisk helsevern som i utdanningsåret.

Vi skal nå se om de høgscoleutdannedes fagbakgrunn har betydning for hvilke deler av psykisk helsevern de arbeider i. Tabell 14 viser fagbakgrunnen til de høgscoleutdannede som arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004.

Tabell 14 Kandidater i helse- og sosialfag som arbeidet i ulike deler av psykisk helsevern høsten 2004 utdanningsbakgrunn

	Syke- pleiere	Verne- pleiere	Sosio- nomer	Barneverns- pedagoger	Ergotera- peuter	Fysiotera- peuter
	Absolutte tall					
Institusjoner for voksenpsykiatri	1287	261	197	80	105	39
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	56	39	50	127	4	2
Psykiatrisk legetjeneste	4	7	2	0	2	0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	53	14	19	0	13	1
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	10	6	13	14	0	0
Klinisk psykologtjeneste	0	1	0	0	0	0
	Prosent					
Institusjoner for voksenpsykiatri	91,3	79,6	70,1	36,2	84,7	92,9
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	4,0	11,9	17,8	57,5	3,2	4,8
Psykiatrisk legetjeneste	0,3	2,1	0,7	0,0	1,6	0,0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	3,8	4,3	6,8	0,0	10,5	2,4
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	0,7	1,8	4,6	6,3	0,0	0,0
Klinisk psykologtjeneste	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Antall i psykisk helsevern	1410	328	281	221	124	42

Tabell 14 viser at sykepleierne er den dominerende gruppen innenfor institusjoner for voksenpsykiatri og voksenpsykiatriske poliklinikker, dernest kommer vernepleiere og sosionomer. Barnevernspedagogene er ikke uventet den dominerende gruppen innenfor barne- og ungdomspsykiatri. De fleste ergoterapeutene og fysioterapeutene innenfor sektoren arbeider innenfor voksenpsykiatrien.

Regional fordeling

Hittil har vi sett at det totalt sett er en økning i sysselsetting innenfor psykisk helsevern blant nyutdannede høgskolekandidater. Vi skal nå se om sysselsettingsøkningen innenfor psykisk helsevern gjelder alle deler av landet eller om det er enkelte områder med spesiell sterk vekst. Fra Ådnanes og Sitter (2004) vet vi at helseregion Øst hadde den høyeste dekkningen av høgskoleutdannet helse- og sosial personell innenfor psykisk helsevern mens helseregion Nord den laveste. Vi er interessert i om de nyutdannede kandidatene seg på samme måte på de ulike helseregionene.

Tabell 15 viser at antallet nyutdannede høgskolekandidater i helse- og sosialfag som arbeidet innenfor psykisk helsevern, økte kraftig fra 1998 til 2004 i helseregionene Øst og Vest, mens det var noenlunde konstant i helseregionene Sør og Nord. Disse tallene kan tyde på at den regionale skjevrekutteringen også gjelder for relativt ferske kandidater i perioden 1998-2004. I helseregion Vest ble antallet mer enn fordoblet mens det i helseregion Øst ble nesten fordoblet.

Tabell 15 Sysselsatte høgskolekandidater innenfor psykisk helsevern samme år som de avsluttet eksamen etter hvilken helseregion de arbeidet i.

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
Helseregion Øst	78	104	113	110	126	143	146
Helseregion Sør	43	52	49	50	58	64	43
Helseregion Vest	36	63	51	83	84	57	77
Helseregion Midt-Norge	37	69	36	44	60	37	47
Helseregion Nord	33	39	32	38	18	28	30
I alt	227	327	281	325	346	329	343

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

4.3.2 Avgang fra psykisk helsevern

I dette avsnittet skal vi se nærmere på i hvilken grad høgskolekandidatene har arbeidet innenfor psykisk helsevern i perioden etter endt utdanning og fram til 2004 og hvor mange som allerede har forlatt sektoren. Som vi har vært inne på, er det ingen av høgskolegruppene som har sitt primære arbeidsområde innenfor psykisk helsevern. Det må derfor forventes at det er en liten andel av kandidatene som har erfaring fra sektoren, enten ved at de arbeidet i sektoren i 2004 eller ved at tidligere har gjort det.

Tabell 16 viser at for det eldste kullet (1998-kullet) har omtrent like mange tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern som det som arbeidet innenfor sektoren i 2004. Et noenlunde tilsvarende resultat fikk vi for psykologene. Andelen av de ulike kullene som arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004 var noenlunde konstant mens antallet var noe høyere for de seineste kullene. Som forventet gikk både antall og andel kandidater som tidligere hadde arbeidet innenfor psykisk helsevern ned jo yngre kullene var. Dette er parallelt til det vi fant for psykologer.

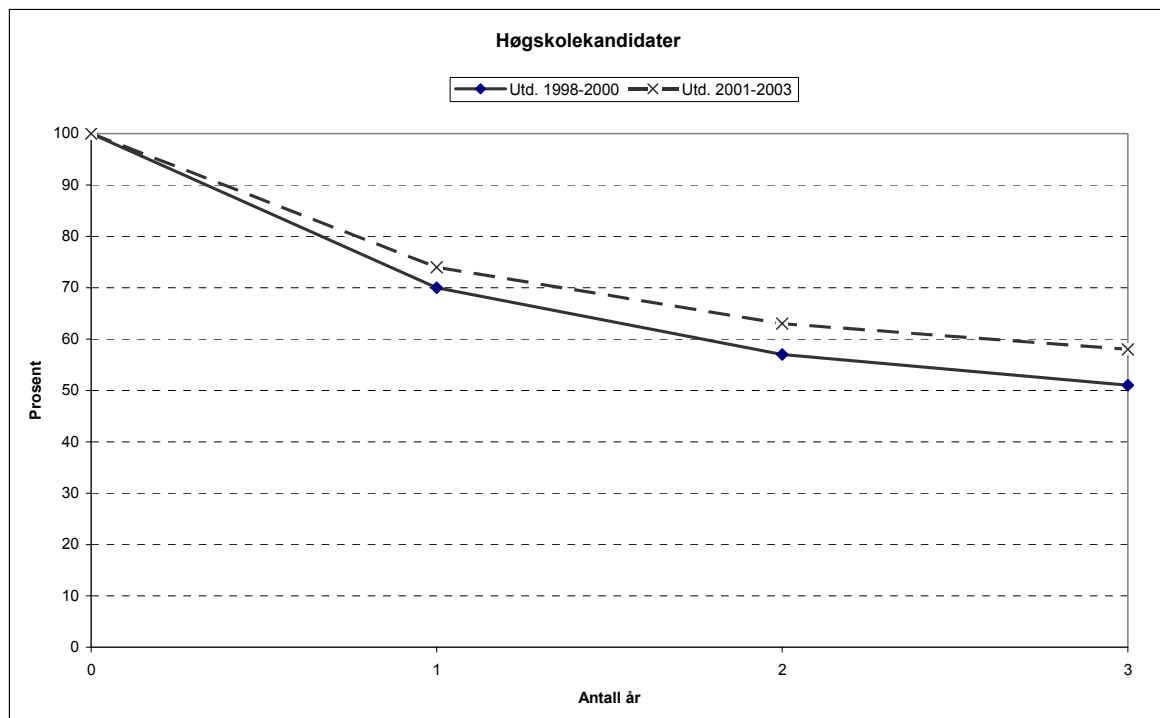
Tabell 16 Høgskolekandidater etter om de arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004 eller hadde gjort det tidligere.

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
	Absolutte tall						
Arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004	302	353	313	343	378	374	343
Har tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern	316	268	244	225	152	80	0
	Prosent						
Arbeidet innenfor psykisk helsevern i 2004	6,3	6,6	5,9	5,6	6,1	6,2	5,5
Har tidligere arbeidet innenfor psykisk helsevern	6,6	5,0	4,6	3,7	2,5	1,3	0,0
Antall uteksaminerte	4 782	5 350	5 282	6 076	6 172	6 041	6 217

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

For å få en indikasjon på hvorvidt stabiliteten av arbeid innenfor psykisk helsevern har endret seg i perioden vi har observasjoner for, har vi igjen sett på sannsynligheten for å bli værende innenfor psykisk helsevern for henholdsvis 1998-2000-kullene og 2001-2003-kullene. Som tidligere ble de som er utdannet i perioden 1998-2000 fulgt i perioden 1998-2001 mens de som ble utdannet i perioden 2001-2003 er fulgt i perioden 2001-2004. Sannsynlighetene er estimert ved hjelp av survivalanalyse. Figur 5 viser resultatene av analysen.

Figur 5 Sannsynligheten for å bli værende innenfor psykisk helsevern

Figuren tyder på at sannsynligheten for å bli værende innenfor psykisk helsevern blant høgskolekandidater, er noe høyere blant kandidater uteksaminert på slutten av perioden sammenlignet med de som ble utdannet i begynnelsen. Økningen er imidlertid ikke stor, men signifikant. Vi ser at av de som hadde begynt å arbeide innenfor psykisk helsevern, så er det estimert at mellom 50 og 60 prosent fortsatt vil være der etter 3 år. Dette er noe lavere stabilitet enn for psykologene, men vi må huske på at høgskolekandidatene har flere alternative sysselsettingsmuligheter enn psykologene.

Utviklingen i stabiliteten innenfor psykisk helsevern har vært noe ulik for de forskjellige høgskolegruppene. Mens det har vært en svak positiv utvikling i stabiliteten innenfor psykisk helsevern blant sykepleiere, vernepleiere og ergoterapeuter, har den vært svakt negativ for barnevernspedagoger. Sykepleiere, vernepleiere og ergoterapeuter utdannet i perioden 2001-2003 som hadde begynt å arbeide innenfor psykisk helsevern, hadde en estimert sannsynlighet for fortsatt å være i sektoren etter 3 år på rundt 60, mens barnevernspedagoger og sosionomer hadde i underkant av 50 (se for øvrig vedleggsfigurene I-5 i tabell- og figurvedlegget).

CHEERS-undersøkelsen og undersøkelsen av kandidater uteksaminert i 1997, 1998 eller 1999 tyder ikke på at de som hadde begynt å jobbe innenfor psykisk helsevern i sin første jobb hadde lavere sannsynlighet for å bli værende i første jobb enn kandidater som hadde begynt i andre næringer. Dette tyder på at stabiliteten blant de som arbeider innenfor psykisk helsevern ikke avviker mye fra stabiliteten i andre sektorer.

4.3.3 Tilfredshet med arbeid og utdanning

Høgskolekandidatenes tilfredshet med arbeid og utdanning vil være to av flere faktorer som har betydning for kandidatenes jobbstabilitet. Data fra CHEERS-undersøkelsen som omfattet personer som ble utdannet i 1994/95 og som ble undersøkt i 1998/99, kan kaste noe lys over disse spørsmålene. Blant sykepleiere og sosionomer oppga en høyere andel av de som jobbet innenfor psykisk helsevern at de var svært fornøyde eller fornøyde med arbeidet enn blant de som arbeidet innenfor andre næringer. Blant vernepleierne var det de som jobbet i andre næringer som i størst grad var fornøyde. Tallgrunnet er imidlertid svært spinkelt og det er bare forskjellene for sosionomer som er statistisk signifikante (Arnesen 2005). Vi må imidlertid kunne fastslå at tallene ikke tyder på en utbredt misnøye med arbeidet blant høgskoleutdannede i helse- og sosialfag innenfor psykisk helsevern.

Den samme undersøkelsen hadde også spørsmål om hvorvidt utdanningen hadde vært nyttig for å forberede kandidatene til arbeidsoppgavene i den jobben de hadde på undersøkelsestidspunktet. Mellom 72 og 90 prosent svarte at utdanningen i meget stor grad eller i stor grad hadde vært nyttig for å forberede dem til arbeidsoppgavene. Tilfredsheten var stor også blant de som arbeidet innenfor andre næringer. Alt i alt fant vi imidlertid ingen signifikante forskjeller mellom de som arbeidet innenfor psykisk helsevern og de som arbeidet innenfor andre næringer. I Kandidatundersøkelsen et halvt år etter eksamen stilles det spørsmål om hvordan kandidatene synes at innholdet i utdanningen passer til arbeidsoppgavene. Det var ingen signifikante forskjeller mellom de som arbeidet innenfor psykisk helsevern og de som arbeidet innenfor andre næringer i hvordan de svarte på dette spørsmålet for noen av utdanningsgruppene. Dette tyder på at høgskolekandidatene innenfor psykisk helsevern ikke er mindre fornøyde eller har fått en dårligere faglig forberedelse til arbeidsoppgavene enn de som arbeidet innenfor andre næringer.

5 Videreutdanning i psykisk helsearbeid

Nedenfor ser vi på deltakelsen i videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid blant relativt nyutdannede kandidater. Dessverre blir ikke spesialisering blant medisinerere og psykologer registrert i utdanningsstatistikken, slik at vi i hovedsak har måttet begrense analysen av registerdataene til videreutdanning blant de høgskoleutdannede.

5.1 Videreutdanning blant høgskolekandidater i helse- og sosialfag

Videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid for helse- og sosialpersonell har vært et av satsingsområdene i forbindelse med Opptrappingsplanen. Ved å videreutdanne høgskolekandidater i helse- og sosialfag ønsker man å heve den faglige kompetansen i sektoren. I analysen har vi valgt å fokusere på videreutdanning innenfor psykiatrisk sykepleie (NUS-kode 661117) og videreutdanning for helse- og sosialpersonell, psykisk helsearbeid (NUS-kode 669917). Dette er to utdanninger som har arbeid innenfor psykisk helsevern som sitt primære siktemål. Disse vil heretter bli omtalt som videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid. Flere andre videreutdanninger kan komme til nytte i sektoren i større eller mindre grad, men vi har valgt å se bort fra disse her. Siden vi studerer relativt nyutdannede kandidater, må vi forvente at det primært er i de eldste kandidatkullene at det er flest som har gjennomført slik videreutdanning. Tabell 17 viser hvor mange i de ulike kullene som har påbegynt en slik utdanning.

Tabell 17 Høgskolekandidater som har påbegynt, fullført eller avbrutt en utdanning innenfor psykisk helsearbeid etter uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

	Antall uteksaminerte	Påbegynt og fullført	I gang	Avbrutt ²
		Absolutte tall		
Utdannet 1998	4 782	255	53	41
Utdannet 1999	5 350	247	60	34
Utdannet 2000	5 282	163	80	25
Utdannet 2001 ¹	6 076	93	121	16
Utdannet 2002 ¹	6 172	33	92	6
Utdannet 2003 ¹	6 041	5	37	1
Utdannet 2004 ¹	6 217	0	7	2
		Prosent		
Utdannet 1998	4 782	5,3	1,1	0,9
Utdannet 1999	5 350	4,6	1,1	0,6
Utdannet 2000	5 282	3,1	1,5	0,5
Utdannet 2001 ¹	6 076	1,5	2,0	0,3
Utdannet 2002 ¹	6 172	0,5	1,5	0,1
Utdannet 2003 ¹	6 041	0,1	0,6	0,0
Utdannet 2004 ¹	6 217	0,0	0,1	0,0
I alt	39 920	2,0	1,1	0,3

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

² Som avbrudd regnes de som har påbegynt en utdanning i psykisk helsearbeid og som seinere ikke har vært registrert med denne utdanningen som sin høyeste og som ikke var registrert i utdanningen høsten 2004.

Tabell 17 viser at blant de som ble utdannet i 1998, hadde 255 eller 5,3 prosent påbegynt og fullført en slik utdanning 53 eller 1,1 prosent holdt på slik utdanning mens 41 eller 0,9 prosent hadde avbrutt utdanningen. Naturlig nok avtar andelen som har fullført videreutdanningen jo yngre kullene er. Av de som hadde påbegynt en videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid var 61 prosent sykepleiere, 15 prosent er vernepleiere og 13 prosent er sosionomer (se tabell 18).

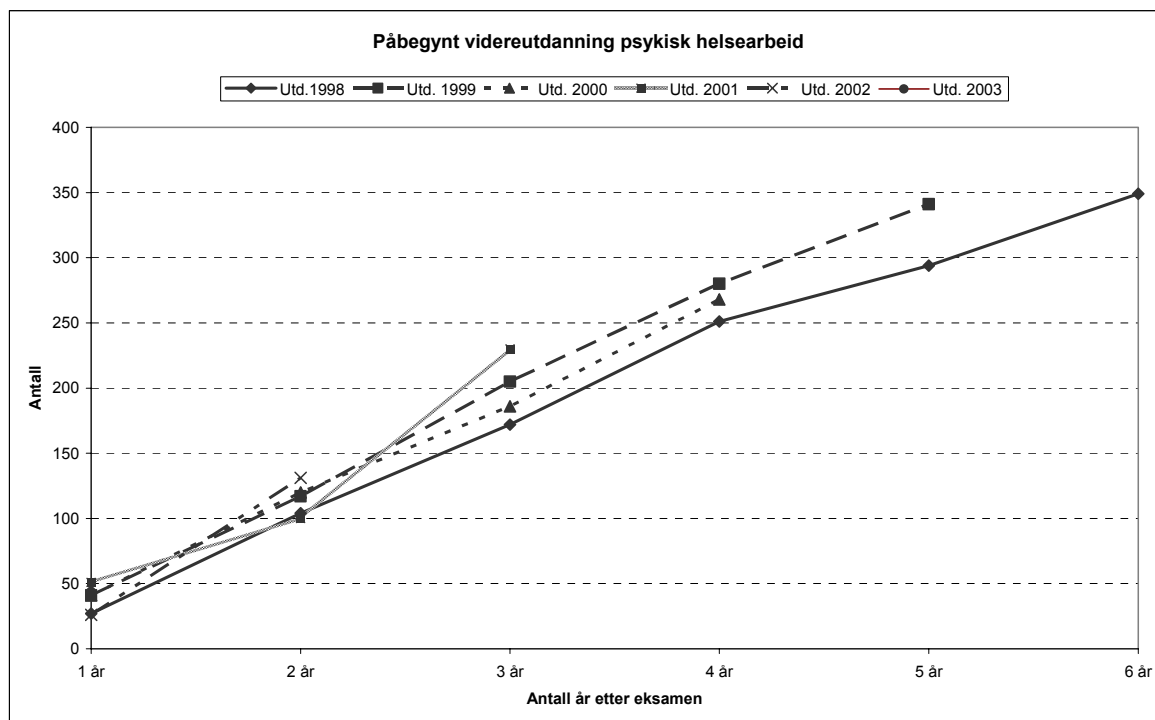
Tabell 18 Kandidater i helse- og sosialfag utdannet i perioden 1998-2004 etter om de hadde påbegynt en videreutdanning i psykisk helsearbeid og utdanningsbakgrunn.

	Antall ut- eksaminerte	Påbegynt og fullført	I gang	Avbrutt ¹
Absolutte tall				
Sykepleiere	23 233	505	253	72
Vernepleiere	4 400	105	78	15
Sosionomer	4 736	94	60	22
Barnevernspedagoger	3 922	50	31	11
Ergoterapeuter	1 243	20	14	4
Fysioterapeuter	2 382	22	14	2
Prosent				
Sykepleiere	23 233	2,2	1,1	0,3
Vernepleiere	4 400	2,4	1,8	0,3
Sosionomer	4 736	2,0	1,3	0,5
Barnevernspedagoger	3 922	1,3	0,8	0,3
Ergoterapeuter	1 243	1,6	1,1	0,3
Fysioterapeuter	2 382	0,9	0,6	0,1
I alt	39 920	796	450	126

Vernepleiere var imidlertid den utdanningsgruppen som har den høyeste andelen som hadde fullført eller var i gang med videreutdanning i psykisk helsearbeid (4,2 prosent), dernest kommer sykepleiere og sosionomer (3,3 prosent). Den laveste andelen har fysioterapeuter.

Figur 6 nedenfor (og vedleggstabell 13) viser hvor mange i de ulike kullene av høgskolekandidatene i helse- og sosialfag som har påbegynt en videreutdanning i psykisk helsearbeid etter ett, to, tre år osv.

Figur 6 Høgskolekandidater som påbegynt en videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall.

Figuren viser at har antallet kandidater i de enkelte kullene som tar videreutdanning i psykisk helsearbeid har økt litt i perioden. Andelen som tar videreutdanning har imidlertid vært nornlunde konstant. Vi ser også at antallet som har påbegynt en spesialisering innenfor psykisk helsearbeid fortsetter å øke med antall år etter eksamen. Dette er naturlig da yrkeserfaring ofte er påkrevd for opptak til videreutdanning.

5.2 Videreutdanning og arbeid innenfor psykisk helsevern

Et viktig formål med å satse offensivt på videreutdanning er å tilføre mer kompetanse til sektoren. Er det slik at de som har tatt videreutdanning er å finne innenfor jobber i psykisk helsevern? Tabell 18 viser kanskje noe overraskende at kun halvparten av de som hadde fullført en videreutdanning i psykisk helsearbeid hadde jobb innenfor psykisk helsevern høsten 2004. Her må vi imidlertid huske at vi kun betrakter spesialisthelsetjenesten og at en del kan være sysselsatt innenfor psykisk helsevern i kommunene. Rundt 10 prosent av de med videreutdanning var ikke sysselsatte, 22 prosent til sammen arbeidet på somatiske sykehus, somatiske sykehjem, hjemmesykepleie, omsorgsinstitusjoner for eldre og funksjonshemmede, hjemmehjelp og i tilknytning til boliger/bokollektiv for eldre og funksjonshemmede. 6 prosent var sysselsatt innen annen forebyggende helsetjeneste eller kommunale sosialkontortjenester. Dette siste er områder der man kan forvente at utdanningen kan komme til nytte. Når det gjelder de andre næringsgruppene må det forventes at videreutdanningen i varierende grad blir utnyttet.

Tabell 19 Høgskolekandidater etter om de har tatt eller påbegynt en utdanning i psykisk helsearbeid og om de arbeider innenfor psykisk helsevern høsten 2004. Absolutte tall og prosent

	Ingen videreutdanning i psykisk helsearbeid	Fullført	I gang	Avbrutt
	Absolutte tall			
Ikke yrkesaktiv	6 610	86	59	16
Andre næringer	30 173	312	189	69
Psykisk helsevern	1 765	398	202	41
	Prosent			
Ikke yrkesaktiv	17,1	10,8	13,1	12,7
Andre næringer	78,3	39,2	42,0	54,8
Psykisk helsevern	4,6	50,0	44,9	32,5
Antall personer	38 548	796	450	126

Et neste spørsmål som melder seg er om de som har tilegnet seg spesialkompetanse fordeler seg jevnt på de ulike delene av psykisk helsevern eller om den er konsentrert i enkelte deler. Tabell 20 viser blant annet hvordan de med og uten videreutdanning fordelte seg på ulike deler av psykisk helsevern.

Tabell 20 Høgskolekandidater etter hvor de arbeidet høsten 2004 og om de hadde tatt videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid. Absolutte tall og prosent.

	Ingen	Fullført	I gang	Avbrutt
	Absolutte tall			
Ikke yrkesaktiv	6 610	86	59	16
Utenfor psykisk helsevern	30 173	312	189	69
Institusjoner for voksenpsykiatri	1 411	341	181	36
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	237	24	14	3
Psykiatrisk legetjeneste	14	1	0	0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	67	28	5	-
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	35	4	2	2
Klinisk psykologtjeneste	1	0	0	0
	Prosent			
Ikke yrkesaktiv	97,6	1,3	0,9	0,2
Utenfor psykisk helsevern	98,1	1,0	0,6	0,2
Institusjoner for voksenpsykiatri	71,7	17,3	9,2	1,8
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	85,3	8,6	5,0	1,1
Psykiatrisk legetjeneste	93,3	6,7	0,0	0,0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	67,0	28,0	5,0	0,0
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	81,4	9,3	4,7	4,7
Klinisk psykologtjeneste	0,0	0,0	0,0	0,0
Antall uteksaminerte	38 548	796	450	126

Tabellen viser at antallet høgskolekandidater med videreutdanning i psykisk helsearbeid var høyest innenfor institusjoner for voksenpsykiatri. Imidlertid var det ikke denne næringen som hadde den høyeste andelen videreutdannede. Det var voksenpsykiatriske poliklinikker hvor 28 prosent hadde videreutdanning i psykisk helsearbeid, men det er en sektor med få sysselsatte (28 personer).

Det er noen forskjeller mellom høgskolegruppene når det gjelder i hvilken grad de med videreutdanning arbeidet innenfor psykisk helsevern (ikke vist her). Blant sykepleiere, barnevernspedagoger og ergoterapeuter arbeidet mellom 50 og 60 prosent innenfor psykisk helsevern, mens blant sosionomer, vernepleiere og fysioterapeuter gjaldt dette bare 34 prosent.

Regional fordeling

Er det forskjeller mellom regionene i hvilken grad de med videreutdanning rekrutteres til psykisk helsevern? Tabell 21 viser i hvilken grad kandidatene som arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004 hadde tatt eller holdt på med videreutdanning innenfor psykisk helsevern.

Tabell 21 Sysselsatte høgskolekandidater utdannet i perioden 1998-2004 som arbeidet innenfor psykisk helsevern høsten 2004 etter om de hadde tatt videreutdanning eller ikke.

	Totalt	Ingen	Fullført	I gang	Avbrutt
	Absolutte tall				
Helseregion Øst	959	717	150	72	20
Helseregion Sør	421	285	80	42	14
Helseregion Vest	420	348	48	22	2
Helseregion Midt-Norge	355	253	65	34	3
Helseregion Nord	251	162	55	32	2
	Prosent				
Helseregion Øst	100,0	74,8	15,6	7,5	2,1
Helseregion Sør	100,0	67,7	19,0	10,0	3,3
Helseregion Vest	100,0	82,9	11,4	5,2	0,5
Helseregion Midt-Norge	100,0	71,2	18,3	9,6	0,8
Helseregion Nord	100,0	64,5	21,9	12,7	0,8
I alt	2406	1765	398	202	41

Tabellen viser at helseregion Øst hadde det høyeste antallet høgskoleutdannede innenfor psykisk helsevern høsten 2004 totalt sett. Sett i forhold til antall sysselsatte innenfor psykisk helsevern i regionen er det imidlertid helseregion Sør og Nord som har de høyeste andelene som enten har fullført eller påbegynt en slik videreutdanning mens helseregion Vest kommer dårligst ut.³

³ Resultatene fra denne tabellen må ikke forveksles med tallene fra tabell 14 som viser fordelingen til de helt nyutdannede kandidatene i utdanningsåret. Denne tabellen omfatter alle kullene som ble uteksaminert i perioden 1998-2004 og angir situasjonen høsten 2004.

5.3 Videreutdanning blant leger

Som nevnt kan ikke registerdataene si noe om legers spesialisering. Undersøkelsen av blant annet leger uteksaminert i perioden 1997-1999 som ble gjennomført i 2002, viste imidlertid at ca. 5 prosent av legene holdt på med spesialisering innenfor psykiatri. Tallmaterialet er spinkelt og det knytter seg derfor en del usikkerhet til tallet.

Referanser

Arnesen, Clara Åse (2005) *Nyutdannedes arbeid innenfor psykisk helsevern*. Arbeidsnotat 4/2005. Oslo: NIFU STEP

St. meld. nr.25 (1996-97) *Åpenhet og helhet. Om psykiske lidelser og tjenestetilbudene*. Oslo: Sosial og helsedepartementet

St prp nr 63 (1997-98) *Om opptrappingsplan for psykisk helse 1999 - 2006 Endringer i statsbudsjettet for 1998* Oslo: Sosial og helsedepartementet

Stølen, N.M., T. Køber og D. Rønningen (2002) *Arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell fram mot 2020. Modelldokumentasjon og beregninger med HELSEMOD*. Oslo- Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå Rapport 2002/18

Try, S. (2003) *Datagrunnlaget for analyse av arbeidsmarkedsforløp. Dokumentasjon av registerdata og registerkoblinger til Kandidatundersøkelsen 2000*. NIFU skriftserie nr.6/2003. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.

Ådnanes, M. og M. Sitter (2004) *Utdanning og rekruttering til psykisk helsearbeid- status i spesialisthelsetjenesten og i kommunene i 2002*. Trondheim: Helsetjenesteforskning

Ådnanes, M. og M. Sitter (2007) *Utdanning og rekruttering til psykisk helsevern og kommunene i perioden 1998-2005*. Sintef rapport A851. Trondheim: SINTEF Helse

Vedleggstabeller og figurer

Vedleggstabell 1 Sysselsatte leger som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

	Antall ut- eksaminerte	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall						
Utdannet 1998	330	13	15	19	22	23
Utdannet 1999	403	18	25	27	30	
Utdannet 2000	408	26	27	27		
Utdannet 2001 ¹	597	24	20			
Utdannet 2002 ¹	467	26				
Prosent						
Utdannet 1998	330	3,9	4,5	5,8	6,7	7,0
Utdannet 1999	403	5,0	6,9	7,2	9,5	
Utdannet 2000	408	6,4	6,6	6,6		
Utdannet 2001 ¹	597	4,0	3,4			
Utdannet 2002 ¹	467	5,6				

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 2 Antall leger etter om de arbeidet i ulike deler av psykisk helsevern høsten 2004

	Utdannet				
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹
Institusjoner for voksenpsykiatri	12	15	20	18	22
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	5	1	1	0	0
Psykiatrisk legetjeneste	0	0	0	0	0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	3	10	2	2	0
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	3	4	4	0	4
Klinisk psykologtjeneste	0	0	0	0	0
Antall uteksaminerte	330	403	408	597	467

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 3 Nyutdannede psykologer som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

	Antall uteksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	132	25	35	40	47	47	49	42
Utdannet 1999	150	33	47	56	58	48	50	
Utdannet 2000	209	60	69	80	84	82		
Utdannet 2001 ¹	217	86	88	91	96			
Utdannet 2002 ¹	258	88	100	116				
Utdannet 2003 ¹	257	95	107					
Utdannet 2004 ¹	248	110						
Utdannet vår 2005 ²	63 ³	38 ³						
Prosent								
Utdannet 1998	132	18,9	26,5	30,3	35,6	35,6	37,1	31,8
Utdannet 1999	150	22,0	31,3	37,3	38,7	32,0	33,3	
Utdannet 2000	209	28,7	33,0	38,3	40,2	39,2		
Utdannet 2001 ¹	217	39,6	40,6	41,9	44,2			
Utdannet 2002 ¹	258	34,1	38,8	45,0				
Utdannet 2003 ¹	257	37,0	41,6					
Utdannet 2004 ¹	248	44,4						
Utdannet vår 2005 ²	63 ³	60,3 ³						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

² Tall fra Kandidatundersøkelsen 2005

³ Gjelder kandidater som besvarte spørreskjema

Vedleggstabell 4 Antall psykologer etter om de arbeidet i ulike deler av psykisk helsevern høsten 2004

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
Institusjoner for voksenpsykiatri	17	24	46	46	59	49	53
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	8	8	12	8	8	16	15
Psykiatrisk legetjeneste	0	0	0	0	0	0	0
Voksenpsykiatriske poliklinikker	9	9	9	18	30	14	20
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	7	9	15	23	17	28	21
Klinisk psykologtjeneste	1	0	0	1	2	0	1
Antall uteksaminerte	132	150	209	217	258	257	248

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 5 Høgskolekandidater i helse- og sosialfag som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

	Antall uteksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	4 782	227	327	317	313	299	296	302
Utdannet 1999	5 350	327	318	325	326	339	353	
Utdannet 2000	5 282	281	289	304	298	313		
Utdannet 2001 ¹	6 076	325	355	345	343			
Utdannet 2002 ¹	6 172	346	365	378				
Utdannet 2003 ¹	6 041	329	374					
Utdannet 2004 ¹	6 217	343						
Prosent								
Utdannet 1998	4 782	4,7	6,8	6,6	6,5	6,3	6,2	6,3
Utdannet 1999	5 350	6,1	5,9	6,1	6,1	6,3	6,6	
Utdannet 2000	5 282	5,3	5,5	5,8	5,6	5,9		
Utdannet 2001 ¹	6 076	5,3	5,8	5,7	5,6			
Utdannet 2002 ¹	6 172	5,6	5,9	6,1				
Utdannet 2003 ¹	6 041	5,4	6,2					
Utdannet 2004 ¹	6 217	5,5						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 6 Sykepleiere som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall ut-eksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	2872	149	210	187	183	180	171	171
Utdannet 1999	3059	183	172	190	184	186	193	
Utdannet 2000	3133	159	160	170	160	175		
Utdannet 2001 ¹	3590	201	220	212	215			
Utdannet 2002 ¹	3623	202	205	220				
Utdannet 2003 ¹	3498	205	225					
Utdannet 2004 ¹	3458	210						
Prosent								
Utdannet 1998	2872	5,2	7,3	6,5	6,4	6,3	6,0	6,0
Utdannet 1999	3059	6,0	5,6	6,2	6,0	6,1	6,3	
Utdannet 2000	3133	5,1	5,1	5,4	5,1	5,6		
Utdannet 2001 ¹	3590	5,6	6,1	5,9	6,0			
Utdannet 2002 ¹	3623	5,6	5,7	6,1				
Utdannet 2003 ¹	3498	5,9	6,4					
Utdannet 2004 ¹	3458	6,1						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 7 Sosionomer som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall ut-eksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	607	18	30	37	38	41	46	49
Utdannet 1999	722	44	41	38	37	40	45	
Utdannet 2000	663	35	33	33	39	39		
Utdannet 2001 ¹	659	32	35	34	33			
Utdannet 2002 ¹	705	34	38	41				
Utdannet 2003 ¹	668	29	41					
Utdannet 2004 ¹	712	33						
Prosent								
Utdannet 1998	607	3,0	4,9	6,1	6,3	6,8	7,6	8,1
Utdannet 1999	722	6,1	5,7	5,3	5,1	5,5	6,2	
Utdannet 2000	663	5,3	5,0	5,0	5,9	5,9		
Utdannet 2001 ¹	659	4,9	5,3	5,2	5,0			
Utdannet 2002 ¹	705	4,8	5,4	5,8				
Utdannet 2003 ¹	668	4,3	6,1					
Utdannet 2004 ¹	712	4,6						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 8 Barnevernspedagoger som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall ut-eksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	494	24	34	41	41	28	27	33
Utdannet 1999	602	37	40	40	39	35	36	
Utdannet 2000	525	26	30	33	37	35		
Utdannet 2001 ¹	565	40	24	24	29			
Utdannet 2002 ¹	548	24	29	30				
Utdannet 2003 ¹	548	20	22					
Utdannet 2004 ¹	640	35						
Prosent								
Utdannet 1998	494	4,9	6,9	8,3	8,3	5,7	5,5	6,7
Utdannet 1999	602	6,1	6,6	6,6	6,5	5,8	6,0	
Utdannet 2000	525	5,0	5,7	6,3	7,0	6,7		
Utdannet 2001 ¹	565	7,1	4,2	4,2	5,1			
Utdannet 2002 ¹	548	4,4	5,3	5,5				
Utdannet 2003 ¹	548	3,6	4,0					
Utdannet 2004 ¹	640	5,5						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 9 Vernepleiere som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall ut-eksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	396	15	25	32	33	31	34	32
Utdannet 1999	587	40	39	36	46	54	54	
Utdannet 2000	542	37	43	43	40	41		
Utdannet 2001 ¹	646	30	48	50	46			
Utdannet 2002 ¹	731	58	57	58				
Utdannet 2003 ¹	726	51	54					
Utdannet 2004 ¹	772	43						
Prosent								
Utdannet 1998	396	3,8	6,3	8,1	8,3	7,8	8,6	8,1
Utdannet 1999	587	6,8	6,6	6,1	7,8	9,2	9,2	
Utdannet 2000	542	6,8	7,9	7,9	7,4	7,6		
Utdannet 2001 ¹	646	4,6	7,4	7,7	7,1			
Utdannet 2002 ¹	731	7,9	7,8	7,9				
Utdannet 2003 ¹	726	7,0	7,4					
Utdannet 2004 ¹	772	5,6						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 10 Ergoterapeuter som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall ut-eksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	160	17	21	16	13	15	13	13
Utdannet 1999	152	18	20	17	16	19	19	
Utdannet 2000	158	19	18	18	16	18		
Utdannet 2001 ¹	178	18	22	18	15			
Utdannet 2002 ¹	169	23	28	24				
Utdannet 2003 ¹	189	18	22					
Utdannet 2004 ¹	237	13						
Prosent								
Utdannet 1998	160	10,6	13,1	10,0	8,1	9,4	8,1	8,1
Utdannet 1999	152	11,8	13,2	11,2	10,5	12,5	12,5	
Utdannet 2000	158	12,0	11,4	11,4	10,1	11,4		
Utdannet 2001 ¹	178	10,1	12,4	10,1	8,4			
Utdannet 2002 ¹	169	13,6	16,6	14,2				
Utdannet 2003 ¹	189	9,5	11,6					
Utdannet 2004 ¹	237	5,5						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 11 Fysioterapeuter som arbeider innenfor psykisk helsevern etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt

	Antall ut-eksaminerte	Samme år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
Absolutte tall								
Utdannet 1998	253	4	7	4	5	4	5	4
Utdannet 1999	228	5	6	4	4	5	5	
Utdannet 2000	261	5	5	7	6	5		
Utdannet 2001 ¹	438	4	6	7	5			
Utdannet 2002 ¹	396	5	8	5				
Utdannet 2003 ¹	411	6	9					
Utdannet 2004 ¹	395	9						
Prosent								
Utdannet 1998	253	1,6	2,8	1,6	2,0	1,6	2,0	1,6
Utdannet 1999	228	2,2	2,6	1,8	1,8	2,2	2,2	
Utdannet 2000	261	1,9	1,9	2,7	2,3	1,9		
Utdannet 2001 ¹	438	0,9	1,4	1,6	1,1			
Utdannet 2002 ¹	396	1,3	2,0	1,3				
Utdannet 2003 ¹	411	1,5	2,2					
Utdannet 2004 ¹	395	2,3						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 12 Antall kandidater i helse- og sosialfag etter om de arbeidet i ulike deler av psykisk helsevern høsten 2004

	Utdannet						
	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹	2003 ¹	2004 ¹
Institusjoner for voksenpsykiatri	229	286	259	289	310	313	283
Institusjoner for barne- og ungdomspsykiatri	37	45	35	35	47	40	39
Psykiatrisk legetjeneste	3	0	2	0	3	4	3
Voksenpsykiatriske poliklinikker	18	17	10	14	15	15	11
Barne- og ungdoms psykiatriske poliklinikker	15	5	6	5	3	2	7
Klinisk psykologtjeneste	0	0	1	0	0	0	0
Antall uteksaminerte	4 782	5 350	5 282	6 076	6 172	6 041	6 217

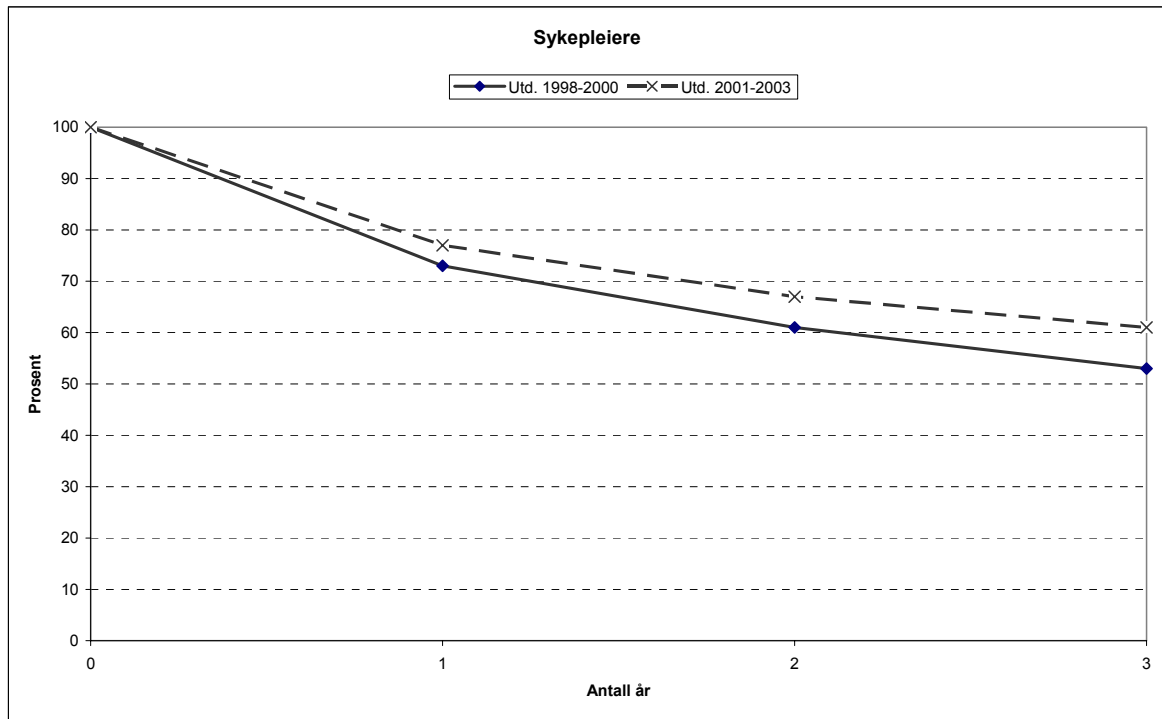
¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

Vedleggstabell 13 Høgskolekandidater som har påbegynt en videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid etter antall år etter eksamen og uteksamineringstidspunkt. Absolutte tall og prosent.

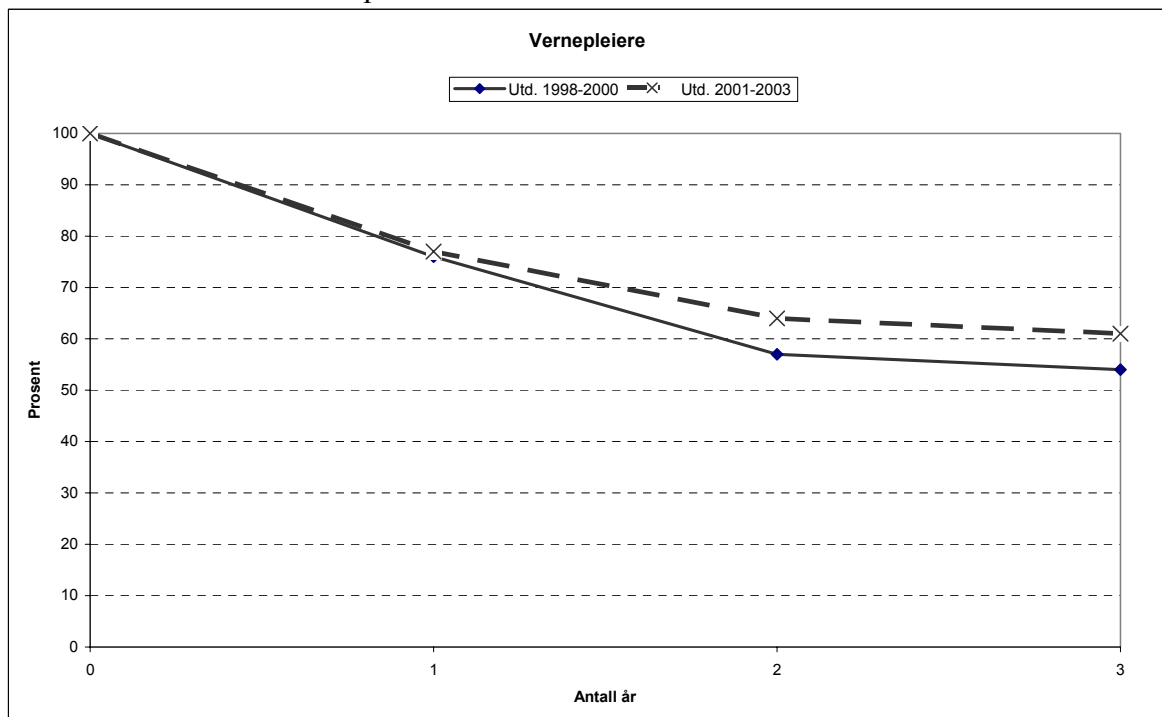
	Antall ut- eksaminerte	Videreutdanning innenfor psykisk helsearbeid					
		1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år
		Absolutte tall					
Utdannet 1998	4 782	27	104	172	251	294	349
Utdannet 1999	5 350	41	117	205	280	341	
Utdannet 2000	5 282	41	120	186	268		
Utdannet 2001 ¹	6 076	51	100	230			
Utdannet 2002 ¹	6 172	26	131				
Utdannet 2003 ¹	6 041	44					
Utdannet 2004 ¹	6 217						
		Prosent					
Utdannet 1998	4 782	0,6	2,2	3,6	5,2	6,1	7,3
Utdannet 1999	5 350	0,8	2,2	3,8	5,2	6,4	
Utdannet 2000	5 282	0,8	2,3	3,5	5,1		
Utdannet 2001 ¹	6 076	0,8	1,6	3,8			
Utdannet 2002 ¹	6 172	0,4	2,1				
Utdannet 2003 ¹	6 041	0,7					
Utdannet 2004 ¹	6 217						

¹ Inklusive kandidater uteksaminert i utlandet og som er registrert i Autorisasjonsregisteret for helsepersonell

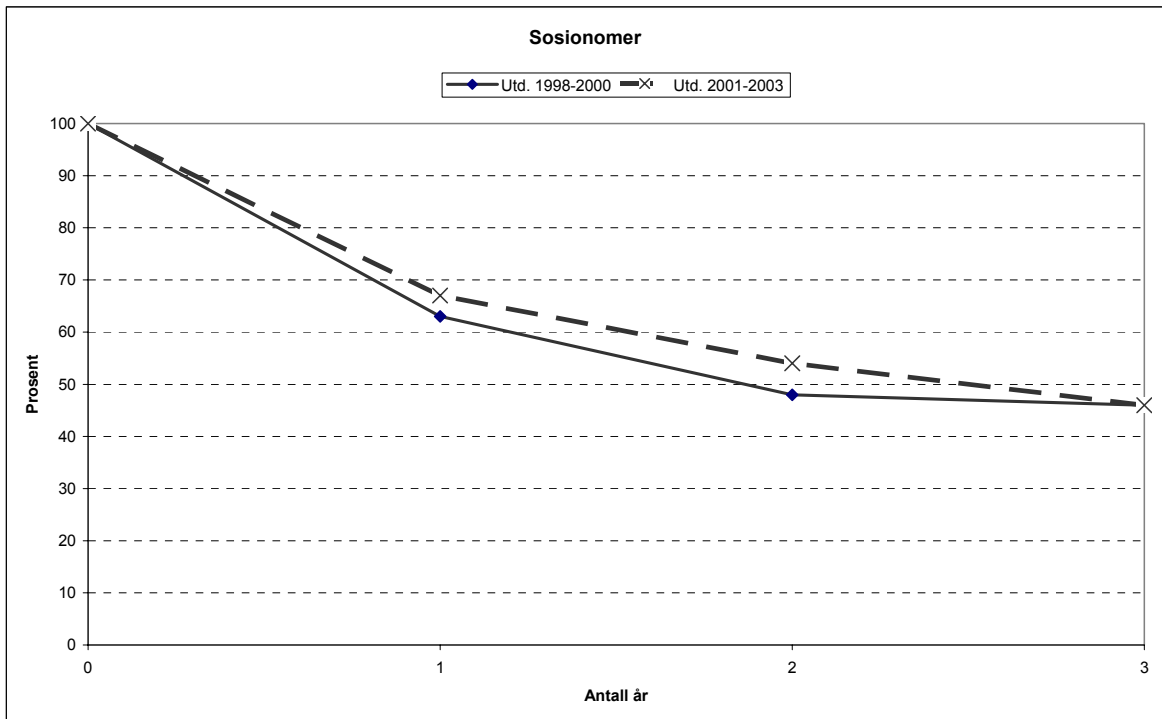
Vedleggsfigur 1   Sannsynlighet for fortsatt å arbeide innenfor psykisk helsevern.
 Sykepleiere

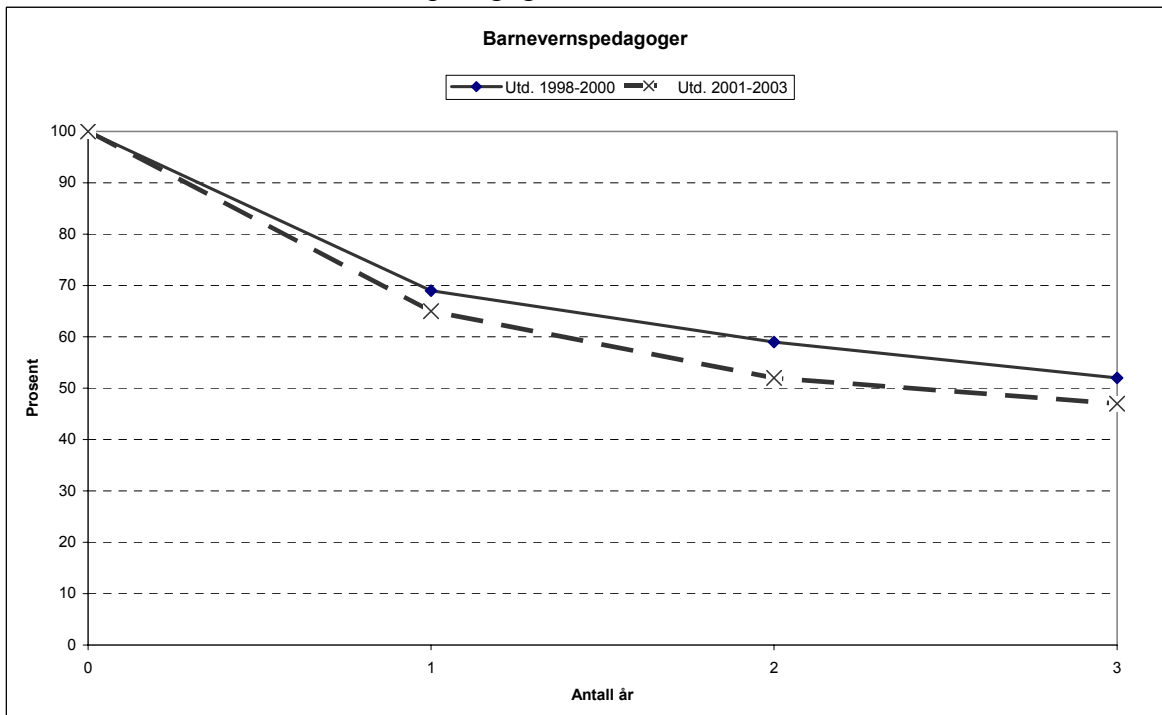
Vedleggsfigur 2   Sannsynlighet for fortsatt å arbeide innenfor psykisk helsevern.
 Vernepleiere

Vedleggsfigur 3   Sannsynlighet for fortsatt å arbeide innenfor psykisk helsevern.
Sosionomer

Vedleggsfigur 4   Sannsynlighet for fortsatt å arbeide innenfor psykisk helsevern.
Barnevernspedagoger

Vedleggsfigur 5

Sannsynlighet for fortsatt å arbeide innenfor psykisk helsevern.
Ergoterapeuter

